

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö. Eskilstuna, Fors sn. Skogstorp. RAÄ 551**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Sverker Söderberg**Ekonomiskt kartblad:** 10G 5h**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 7768/74**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x6578,93 y1537,45

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Eskilstuna, Fors socken
Fornlämningsnummer	RAÄ 551
Fastighet/kvarter	Skogstorp
Fornlämningstyp	Stensättning
Undersökningsår	1974
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Fältritningar, negativ, kontaktkopior, ärendehandlingar, slutredovisning
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Yngre järnålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1974	
Sammanställt av, namn och datum Bengt Jacobsson 2004-12-03	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

I samband med breddning av vägen mellan Skogstorps sågverk och Katrineholmsvägen uppmärksammades 7-10 förut icke registrerade fornlämningar. Fornlämningarna utgjordes av högar och stensättningar, varav en (belägen inom RAÄ 551) hade skadats i samband med vägbreddningen. I vägskärningen kunde här ett brandlager som överlagrades av en stenpackning ses. Brandlagret var ca 1,4 x 0,3 meter stort. Minst hälften av brandlagret bedömdes ha blivit bortschaktat i samband med vägarbetena. Undersökningen begränsades till brandlagret.

Brandlagret, som överlagrades av 2-3 lager sten, var ca 0,1 meter tjockt. Den överlagrande stenpackningen hade en bredd av ca 3 meter, och åt väster och sydväst anslöt dessa stenar mot ytterligare två stensättningar. Gränserna mellan dessa stensättningar var otydliga, och de gav intryck av att delvis överlagra varandra.

Under en flat sten i det påträffade brandlagret hittades en kruka innehållande brända ben, ett bryne och fragment av en benkam. Brända ben och träkol fanns också spritt i brandlagret. Någon närmare beskrivning av fynden finns inte i dokumentationsmaterialet. Graven bedöms tillhöra yngre järnålder.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Eskilstuna, Tunaforsgatan**Ansvarig institution:** RAÄ UV**Ansvarig för undersökningen:** Ylva Roslund**Ekonomiskt kartblad:** Stadskarta**Lst:s dnr:** –**Eget dnr:** –**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:**

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Eskilstuna
Fornlämningsnummer	–
Fastighet/kvarter	Tunaforsgatan
Fornlämningstyp	Kulturlager
Undersökningsår	1979
Typ av undersökning	Förundersökning
Dokumentationsmaterial	Manus, fotonegativ, kontaktkopior, fältritning
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterkarta bifogas	Ja
Datering	Nyare tid
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1979. Riksantikvarieämbetet, Stockholm.	
Sammanställt av, namn och datum Janis Runcis (referat: Ylva Roslunds manus, Uppsala den 12 juli 1979)	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Schaktövervakning. Tunaforsgatan, Eskilstuna, Södermanland

Inledning

Undersökningen föranleddes av schaktarbeten för fjärrvärmeanläggningar, vilka för tillfället låg nere för semester, vilket gjorde att profilritning kunde utföras. Undersökningen utfördes av Ylva Roslund den 9 juli 1979.

Undersökningsresultat

Fjärrvärmeanläggningen har utförts längs stora delar av Tunaforsgatan men endast södra delen av gatan kunde uppvisa några kulturlager av äldre datum, troligtvis var det fråga om Henrik Lohes bruksanläggningar. En karta från 1600-talet visar att bruket legat på norra delen av Lustigbacken vid Stålforsbron. Nordväst om schaktet finns två källare och fjärrvärmeschaktets lämningar kan vara rester av den fyrkantiga gård som finns på 1600-talskartan.

Schaktets södra profil, ca en meter bred uppvisade tydliga lager. Direkt under asfalten fanns en recent fyllning bestående av grus, sten och tegelflis. Därunder vidtog ett lager bestående av sot och kol med underliggande förmultnat trä. Direkt under trälagret framkom fläckvisa murbruksklumpar med underliggande lager av tegelkross. Under dessa lager troligtvis tillhörande varandra framkom ett ca 0,30 meter tjockt svagt kulturjordsblandat lerlager och under det vidtog kolblandat tegelflis direkt ovanpå sterila leran.

Inga fynd tillvaratogs, men enstaka små slaggklumpar och en starkt korroderad spik iaktogs i sso- och kollagret. I det underliggande förmultnade trälagret påträffades även enstaka skärvor av fönsterglas.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Huddinge sn, Flemmingsberg, RAÄ 106**Ansvarig institution:** RAÄ UV**Ansvarig för undersökningen:** Evert Baudou**Ekonomiskt kartblad:** 10I 3e**Lst:s dnr:** –**Eget dnr:** –**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x6568 y1622

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Huddinge socken
Fornlämningsnummer	RAÄ 106
Fastighet/kvarter	Flemmingsberg
Fornlämningstyp	Gravfält
Undersökningsår	1960, 1961
Typ av undersökning	Slutundersökning
Dokumentationsmaterial	Finns troligen hos Evert Baudou
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej. (Fynden finns möjligen hos Evert Baudou)
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Stenålder, äldre järnålder, folkvandringstid, yngre järnålder
Resultaten har publicerats i: Baudou, E. 1962. De arkeologiska undersökningarna vid Flemmingsberg år 1960-61. Huddinge Hembygdsförenings Årsskrift 1961-1962 Ambrosiani, B. 1964. Fornlämningar och bebyggelse. Studier i Attundalands och Södertörns förhistoria. Kungl. Vitterhet Historie och Antikvitets Akademien. Stockholm, s. 24.	

2007-07-20

Sammanställt av, namn och datum

Janis Runcis

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Då ett industriområde och tillfartsvägar planerades i Södermanland, Flemmingsbergs socken söder om Stockholm kom ett par små gravfält att beröras, varav det ena var RAÄ 106. Gravfältet befann sig på en avsats av en moränrygg, beväxt med lövbuskage och björkar. Före undersökningen var åtta gravar kända och antecknade i fornminnesregistret. Dessa utgjordes av en skadad hög samt sju rundade stensättningar, i några fall med synliga kantkedjor eller mittmarkeringar. Stenmaterialet gav intryck av att ha varit utvalt. Kulfallna resta stenar kunde också observeras. Undersökningen kompletterade gravfältsbilden med några få rektangulära stensättningar. Det sammanlagda undersökta gravantalet kom att omfatta 13 anläggningar. Det inre gravskicket bestod i sju av gravarna av urnegravar, med eller utan hartstättade spånaskar och antingen nedgrävda eller placerade direkt på den ursprungliga markytan. Där fanns också två sotfyllda urnegropar, fyra brandlager samt en skelettgrav. Genom föremålsfynd kunde nio av gravarna dateras till slutet av äldre järnålder och folkvandringstid. Föremålen bestod av ett par små korsformiga bronsfibulor, en U-formad doppsko till en knivslida, en tidstypisk bronsnål, en bronsölja, några osammansatta enkelkammar, två handtagkammar och hartstättning. Vidare påträffades av en skogsförman efter avslutad undersökning en röd sandstenshäll ornerad med ett så kallat virvelhjul, också det typiskt för perioden folkvandringstid. Dess ursprungliga läge är oklart men då den påträffades låg den i ett hörn mellan tre tidigare undersökta gravar. Den kan också ha ingått i en gravkonstruktion.

Under gravfältet framkom också spridda aktivitetsrester i form av riklig kvartsförekomst. Detta tillsammans med frånvaron av keramik antyder en datering till stenåldern men är inte med säkerhet belagt. Kvartsen fanns även ovanpå stenpackningarna till några gravar och likaså i fyllningarna; ett inte alltför ovanligt uttrycksmedel i gravarkitekturen från företrädesvis äldre järnålder. Materialet figurerar även i andra rituella sammanhang och från skilda kronologiska perioder i övriga regioner av Sverige. I detta fall tolkar utgrävaren den ymniga förekomsten som att där funnits en tillverkningsplats för redskap under stenålder, förslagsvis ca 3000 år f.Kr., och att kvartsen sedan hamnat i gravarna genom att fyllningen till gravarna grävdes upp från de enskilda slagplatserna. Till stöd för denna hypotes anförs att bland de talrika avslagen också fanns en del smärre redskap, exempelvis skrapor, knivar och pilspetsar. Vidare hade en mikrolitisk teknik, kännetecknande för äldre stenålder, tillämpats. Boplatser samtida med gravfältet var fåtaliga. Endast ett par hårdgropar innehållande keramik och hartsklumpar påträffades omedelbart norr om gravfältet. Hartsen daterades med radiometrisk metod till ca 1700 BP, vilket motsvarar den tidigaste delen av gravfältets nyttjandetid.

Kommentar: Undersökningsresultaten förtjänar en särskild uppmärksamhet, såväl avseende gravarna som den underliggande aktivitetsytan. Gravfältet har ju tidigare lyfts fram i den bebyggelsearkeologiska forskningen men där finns också andra aspekter som manar till ett förnyat intresse. Den gemensamma nämnaren här utgör kvartsen, dels som rituell rekvisita och estetisk komponent i gravbygget, dels som redskapsämne under en mycket tidig epok i Södermanlands förhistoria. Här bör särskilt framhållas att kvartsen inte utgör ett allomstädes närvarande material i berggrunderna utan den måste aktivt eftersökas och utvinnas på lämpliga platser i närområdet. Regelrätta kvartsbrott har på senare tid påvisats på flera ställen i Mellansverige och kan i liten skala liknas vid de sydkandinaviska flintgruvorna, där verksamheten bedrevs i ett närmast förindustriellt format. Intressant är vidare att restprodukter från tillverkningsprocessen också i vissa fall tillskrevs en övervardaglig betydelse. Flintavslag figurerar således ofta i gravsammanhang och även inom platser som betraktas som regionala, religiösa centra. Kvartsen är mer problematisk. Den är ofta svår att diagnosticera, till exempel om den är ändamålsenligt slagen vid redskapstillverkning eller enbart krossad för fragmentens egna kvalitativa värden. Dessutom har materialbruket en vid spridning i tid och rum och användningsområdet har uppenbarligen förskjutits från "praktiskt" bruk till nyttjande inom vad som av oss uppfattas som de "andliga" sfärerna. Flemmingsbergslokalen är exceptionell då den speglar hela tidsskalan och variationsvidden i användandet. Evert Baudou var mycket tidigt ute då han argumenterade för att man utnyttjade kvarts under stenåldern, ett oftast förbiset material, inom den mesolitiska redskapsteknologin i Mellansverige. Däremot finns det skäl till att ifrågasätta påståendet om att kvartsen bara råkat hamna i gravarna för att de anlagts på en plats där redskapstillverkning har skett. Enligt min mening förefaller det lika troligt att "gravbyggarna", liksom "redskapsfolket", sökt sig till närmaste plats där kvartsen har funnits i berggrunden, och att krossandet också kan tänkas ha utgjort ett led i den rituella händelsekedjan vid begravningar. En angelägen uppgift tycks vara att forska närmare i omgivningarna efter kvartsförekomster, också sådana där avfall och kross i dagens forskningsläge slentrianmässigt uppfattas som rena mesolitiska nyttolokaler.

2007-07-20

Stämplar:

Undersökning: Sö. Helgona sn. Stenbro 1:3 (Oxbacken)**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** K. Graufelds**Ekonomiskt kartblad:** 9H 2d**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 5388/81**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x 6517,5 y 1569,2

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Helgona socken
Fornlämningsnummer	
Fastighet/kvarter	Stenbro 1:3 (Oxbacken)
Fornlämningstyp	–
Undersökningsår	1981
Typ av undersökning	Fosfatkartering
Dokumentationsmaterial	Fosfatkarta, fosfatprotokoll, slutredovisning
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	–
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1981	
Sammanställt av, namn och datum Bengt Jacobsson 2004-12-03	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Undersökningen omfattade 131 fosfatprover inom ett ca 13 000 kvadratmeter stort område som planerades för bostadsbebyggelse. Analysvärdena var genomgående låga, och ytterligare undersökningar ansågs ej motiverade.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö. Kung Karls sn. Kungsör. RAÄ 28**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Sverker Söderberg**Ekonomiskt kartblad:** 10G 7d Kungsör**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 6907/74**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x 6585,85 y 1517,27

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Kung Karls socken
Fornlämningsnummer	RAÄ 28
Fastighet/kvarter	Kungsör
Fornlämningstyp	Gravfält
Undersökningsår	1974
Typ av undersökning	Kartering och återställningsarbeten
Dokumentationsmaterial	Ärendehandlingar, negativ, kontaktkopior, fältritning, slutredovisning
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarter skarta bifogas	Ja
Datering	Järnålder
Resultaten har publicerats i:	
Sammanställt av, namn och datum Bengt Jacobsson 2004-12-03	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

RAÄ 28 utgörs av ett gravfält bestående av fem stensättningar. Under 1974 inkom anmälan om att gravfältet utsatts för skadegörelse. Vid besiktning av området kunde konstateras att en grav skadats genom att sten rivits upp och kastats omkring. I det uppkomna hålet hade en koja byggts. En annan av gravarna hade skadats i sin västra del av en markväg. Vidare omnämnes att några av gravarna var belamrade med bräder och betongklumpar.

Under hösten 1976 karterades området, varvid de fem gravarna mättes in och uppkomna skador besiktigades. Skadorna åtgärdades i möjligaste mån, och viss röjning av buskar ägde rum. Vid arbetena noterades vidare att området var skräpigt med dumphögar av jord, bark och fyllnadsmassor, och att fornlämningarna på sikt borde tas bort.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Eskilstuna, Fors förs., Åsby, RAÄ 19**Ansvarig institution:** Uv**Ansvarig för undersökningen:** Kerstin Östmark**Ekonomiskt kartblad:** 10G 6h**Lst:s dnr:** -**Eget dnr:** 1923/77**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** X6582660 Y1535780

Landskap	Sö
Socken/Stad	Fors församling, Eskilstuna
Fornlämningsnummer	19
Fastighet/kvarter	Åsby
Fornlämningstyp	Grav
Undersökningsår	1977
Typ av undersökning	Slutundersökning
Dokumentationsmaterial	Materiallista, ärendehandlingar, manus, negativ, kontaktkopior, fältritningar, renritningar, fyndlista.
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Yngre bronsålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1977	
Sammanställt av, namn och datum Björn Wickman 2004-12-15	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Bronsåldersgrav i Fors församling, Eskilstuna stad, Södermanland.

På grund av utökad grustäkt vid Åsby i Fors församling i Eskilstuna, genomfördes en slutundersökning av RAÄ 19, en ensamliggande hög. Uppdragsgivare var Åsby Grus och Betong AB som också stod för kostnaderna.

RAÄ 19 var belägen på den fornlämningsrika nord-syd-gående Stömsholmsåsen i nära anslutning till det s.k. Åsbygravfältet i sydvästra utkanten av Eskilstuna tätort.

Graven utgjordes av en 8,6x7,3 m stor hög som nådde en höjd av 0,8 m. Den var före undersökning nästan helt övertorvad och till formen ojämnt välvd. I ytan fanns en del sten. Högen var skadad i kanterna.

Vid framresning konstaterades att anläggningen var uppbyggd av en kraftig flerskiktad stenpackning med en yttre storlek av ca 5,5x5,0 m, bestående av 0,1-0,4 m stora stenar, huvudsakligen åsmaterial. Packningen begränsades av rundade och kantiga 0,3-0,7 m stora stenar. I sydöstra delen fanns en 3 m lång kantkedja av 0,30-0,55 m stora stenar. I högens sydsluttning fanns ett 1,00x1,35x1,50 m stort block. På denna nivå framkom i den branta västsluttningen ett 1,7x2,5 m stort och 0,2 m tjockt benlager samt två små bronsfragment.

Under det översta lagret framkom en småstenpackning bestående av 0,05-0,3 m stora rundade stenar. I denna packnings sydöstra del fanns ett brandlager. Under detta lager framrensades en rund enskiktad stenpackning, 3,5 m i diam. I packningens centrum bildades en närmast kvadratisk 0,4 m stor stenfri yta genom att fem 0,3-0,45 m stora stenar låg med en slät vertikal långsida vänd in mot den gemensamma mitten. Inom detta område fanns ett benlager och i detta lager var nerställt ett 0,1 m högt lerkärl. Lerkäret var dekorerat med en runtomlöpande linje strax nedanför halsen samt en grupp snedställda streck under denna linje. Godstjockleken var 3 mm. Kärlet var täckt av en 0,50 m stor och 0,05-0,20 m tjock sten med flat ovensida.

Strax intill kärlet framkom en 40 mm lång bronsnål med profilerat huvud och stjärken vriden på mitten. Nålen kan dateras till bronsålder, per. V. Stenpackningen omslöts av en mycket vällagd tät kantkedja av 0,25-0,6 m stora stenar. 1,75 m öster om den undre stenpackningen påträffades en mycket tunn koncentration brända ben inom en 0,4x0,5 m stor yta.

Det ganska omfattande osteologiska materialet har endast delvis analyserats, men en preliminär rapport visar på spår av en medelålders kvinna.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Fors förs. Borsökna, RAÄ 38 och 40**Ansvarig institution:** Uv**Ansvarig för undersökningen:** Sverker Söderberg**Ekonomiskt kartblad:** 10G 6h**Lst:s dnr:** 11.391-854-1978**Eget dnr:** 1624/78**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:**

För RAÄ 38 X6580200 Y15358000

För RAÄ 40 X6580350 Y1535765

Landskap	Sö
Socken/Stad	Fors församling, Eskilstuna
Fornlämningsnummer	38, 40
Fastighet/kvarter	Borsökna
Fornlämningstyp	Stensättning, stg 3068, 2396
Undersökningsår	1978
Typ av undersökning	Slutundersökning
Dokumentationsmaterial	Materiallista, länsstyrelsebeslut, dagbok, negativ, kontaktkopior, fotolista, renritningar, fyndlista
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Bronsålder/järnålder

2007-07-20

Resultaten har publicerats i:

Arkeologi i Sverige 1978

Sammanställt av, namn och datum

Björn Wickman 2004-12-17

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

En mittblocksgrav vid Borsökna i Fors förs., Eskilstuna, Södermanland.

Med anledning av planerad villabebyggelse undersöktes två anläggningar, RAÄ 38 och 40, i Borsökna i Fors förs., Södermanland. Uppdragsgivare var Eskilstuna kommun som också stod för kostnaderna.

RAÄ 40 visade sig utgöra en sentida rabattanläggning, en s.k. trädgårdsrundel, och kunde därför avföras som fornlämning. Den var uppbyggd av resta stenar inneslutna av en kantkedja

RAÄ 38 utgjordes av en MITTBLOCKSGRAV MED KANTKEDJA. Graven hade en diameter av 5 m och en höjd av 0,3 m. Blocket var 2,7x2,0 m stort och med en höjd av upp till 0,8 m. Anläggningen var belägen på ett markerat åschrön som planade ut åt söder. Före undersökning syntes anläggningen som ett block med omgivande stenar med antydning till en kedja i öster. I väster fanns en del påförd sten som utgjorde en stenpartirabatt.

Vid undersökning framkom att stenpackningen var tvåskiktad och bäst bevarad i den östra delen. Packningen var uppbyggd av ca 0,1-0,3 m stora stenar. Ett flertal stenar var utrasade utanför kantkedjan, men också troligen naturliga eller sekundärt påförda. Kantkedjan var grov och av grövre stenmaterial, ca 0,35-0,75 m stora. Anläggningen vilade direkt på åsgruset och tycks ursprungligen ha varit jordfri.

Intill mittblockets sydvästra hörn framkom några rena brända ben. De hade placerats ut direkt på åsgruset under stenpackningen.

I botten av anläggningen hittades ett antal handsmidda spikar av okänd ålder. Mellan blockets sluttande västra sida och stenkretsen och ca 0,5 m väster om de brända benen påträffades en spiralring av brons med en diam. av 29 mm. Två varv återstod av ringen som hade brottytor i bägge ändrar.

Datering; Bronsålder /äldre järnålder.

Fynden har eftersökts men ej påträffats varför de får anses som förkomna.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Botkyrka sn, Hågelby-Segersby**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** O. Hemmendorff**Ekonomiskt kartblad:** 10I3d**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 3678/75**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** RAÄ 112 x6569675
y1616275, RAÄ 241 x6568440 y1615825

Landskap	Sö
Socken/Stad	Botkyrka sn
Fornlämningsnummer	Fornl 241 och fornl 112
Fastighet/kvarter	Hågelby-Segersby
Fornlämningstyp	Fornl 241 utgör en skeppssättning, fornl 112 utgör ett gravfält
Undersökningsår	1975
Typ av undersökning	Provundersökning
Dokumentationsmaterial	Inga anläggningar påträffades
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	10I3d
Datering	Odat
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1975 (1976)	
Sammanställt av, namn och datum Kerstin Forslund 2004-12-07	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Provundersökningar vid fornl 241 och fornl 112 Sö, Botkyrka sn, Hågelby-Segersby.

Med anledning av byggnationen av ett gångstråk vid sidan av vägen Tumba-Botkyrka gjordes provundersökningar dels vid fornl 241 och dels i åkern S om fornl 112, på uppdrag av AB Svenska bostäder, Hågelby. Undersökningen gjordes 1975 och omfattade 15 provgropar. Inga anläggningar eller fynd påträffades.

Uppgifterna kommer ifrån "Arkeologi i Sverige" 1975 (1976).

Ingen dokumentation finns. Den är troligen förkommen.

2007-07-20

Stämplrar:

Undersökning: Sö, Botkyrka sn, Hallunda
Ansvarig institution: Stockholms Universitet
Ansvarig för undersökningen: -
Ekonomiskt kartblad: 10I 4d

Lst:s dnr: -
Eget dnr: -
Fynd: Ja Nej
Lägeskoordinater: X657240 Y161505

Landskap	Sö
Socken/Stad	Botkyrka
Fornlämningsnummer	69
Fastighet/kvarter	-
Fornlämningstyp	Boplats och gravfält
Undersökningsår	1970-72
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Materiallista, manus, negativ, kontaktkopior, fältritningar, planer, gräv.protokoll
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	(ja)
Ekonomisk karta eller stads/kvarter skarta bifogas	Ja
Datering	Bronsålder/äldre järnålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1972, Fornvännen 1971:3, Riksantikvarieämbetets rapportserie över Hallundagrävningarna del III, Uppdragsverksamheten 1978:11	
Sammanställt av, namn och datum Björn Wickman 2004-12-29	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Gravar från äldre järnålder vid Hallundaboplatsen i Botkyrka socken, RAÄ 69, Södermanland.

Inför uppförande av miljonprogramsområdet Botkyrkastaden genomfördes under åren 1969-1971 stora arkeologiska undersökningar av den omfattande bronsålderboplatsen vid Hallunda. Undersökningarna leddes av Riksantikvarieämbetet men även dåvarande Inst. för Nordisk Fornkunskap vid Stockholms Universitet deltog under åren 1970-1972 genom seminariegrävningar av boplatsens norra del som låg utanför själva exploateringsområdet. Resultaten från undersökningarna har redovisats i etapper, dels i Riksantikvarieämbetets rapportserie, del I-IV, dels i Hille Jaanussons avhandling Hallunda från 1981.

För närmare beskrivning av undersökningsområdet samt resultaten av undersökningarna av RAÄ 69 hänvisas till Rapport del III, 1978:1. I denna rapport redovisas också resultaten av Stockholms Universitets undersökningar som berör anläggningar från bronsåldern samt boplatslagret.

Rapporten behandlar dock inte de gravanläggningar som daterats till romersk järnålder-folkvandringstid varför en sammanställning av resultaten görs här. Totalt undersökte Stockholms Universitet ca 200 m².

Då inte alla anläggningsbeskrivningar i rapportmanuset är fullständiga får detta tas i beaktande om fakta ibland saknas eller är ofullständiga.

De undersökta gravarna har anläggningsnummer 5-10, 14, 15, 95, 96 samt 100. De var alla belägna i Zon VI som utgjorde boplatsens mellersta och norra del. Samtliga anläggningar var belägna ovanpå boplatslagret. Detta har medfört att gravarnas fyllning var uppfyllda med boplatsrester vilket försvårat närmare analys av fyndmaterialet.

Zon VI var belägen i ett plant område som åt söder sluttade ner mot boplatsens södra del. Före undersökningen var området övertorvat och beväxt med enstaka buskar och träd. I norr var en kraftig sluttning och här fanns också flera blocksamlingar som stack upp ovanför torven. Flera skärvstenshögar var synliga, varav en, A1, undersöktes och visade sig innehålla sekundära gravanläggningar från järnåldern.

De undersökta järnåldersgravarna var alla anlagda på ett upp till 0,5 m tjockt boplatslager från bronsåldern. De utgjordes av sex runda, en tresidig, tre oregelbundna samt en oval stensättning. De varierade storleksmässigt från ca 2 m upp till 7 m. Flera hade kantkedjor.

A5 utgjordes av en 7 m i diam. stor RUND STENSÄTTNING MED KANTKEDJA

Urnegrav samt benlager.

Anläggningen var belägen kant i kant med A6 på en nivå ca 39 m ö h. Den var uppbyggd av 0,05-0,3 m stora, delvis skärviga stenar i 1-2 skikt. I anläggningens centrum fanns en ca 1 m stor anhopning av stenar av ett något grövre material. Kantkedjan utgjordes av 0,2-0,6 m stora, i flera fall rektangulära stenar. Fyllningen utgjordes av grusblandad mylla. Ställvis fanns in stenpackningen koncentrationer av lerklining.

Under det grövre stenmaterialet i anläggningens mitt påträffades ett benlager samt en hartstättningsring i ett mörkfärgat myllager, ca 0,7 x 1,25 m stort och 0,05 m tjockt. I detta lager framkom en bronsnit till kam samt fem kamfragment med avsatser på tandskivorna, ornerade med punktcirklar och vågband (F 419).

Under anläggningen fanns kulturlager med skärvsten, keramik och lerklining.

2007-07-20

A6 utgjordes av en 6 m i diam. stor RUND STENSÄTTNING MED KANTKEDJA.

Brandlager med urna.

Anläggningen var belägen i undersökningsområdets västra del i en sydsluttning. Den syntes före undersökning som en låg förhöjning. Anläggningen var övertorvad och beväxt med en tall. Stenpackningen var enskiktad och bestod av 0,05-0,25 m stora stenar. Den begränsades av en kantkedja av 0,15-0,3 m stora stenar. Centralt i anläggningen fanns en flat sten, 0,5 m stor som omgärdades av sotig jord.

Vid rensning och utgrävning framkom spritt i hela anläggningen lerklining och keramik. Centralt i anläggningen framkom ett brandlager, 1,3 m i diam. med brända ben. I brandlagrets centrum påträffades en hartstättningsring samt en koncentration av brända ben (F 422). Vidare påträffades i anläggningen två delar av en enkelkam ornerade med halva punktcirklar och kantlinjer (F 404).

Under gravgömman framkom en dubbelknapp av brons daterad till sen bronsålder, troligen tillhörande boplatstagret som anläggningen vilade på. Detta boplatstagret hade en mäktighet av 0,3 m och var uppblandat med keramik, lerklining och brända ben. Därunder fanns ett lager med skärvsten som vilade direkt på berggrunden.

A7 utgjordes av en TRESIDIG STENSÄTTNING MED KANTKEDJA.

Urnegrav.

Sidornas längd var ca 3,8 m. Anläggningen omslötts av en kantkedja bestående av ca 0,2-0,6 m stora stenar. Kantstenarna var placerade med den flata sidan utåt. Stensättningens bas i söder var rak, de övriga sidorna lätt utåtbuktande. I triangelns norra spets saknades en sten. I spetsarna i anläggningens SV resp. SÖ hörn fanns hörnstenar som troligen ursprungligen varit resta.

Packningen var ca 0,25 m h och uppbyggd av 0,1-0,4 m, företrädesvis ca 0,2 m stora stenar lagda i ett skikt. Fyllningen utgjordes av mörkfärgad mylla med grus och rikligt med skärvsten.

Centralt i anläggningen fanns en packning av större stenar, upp till ca 0,4 m stora.

I anläggningens centrum, delvis under en av stenarna i mittpackningen, framkom en hartstättningsring, ca 0,25 m i diam. och brända ben, spridda över en ca 0,8 m i diam. stor yta (F 224). Spritt i anläggningen fanns keramik och lerklining, troligen tillhörande boplatstagret. I anläggningens norra del framkom ett fåtal brända ben

Under anläggningen vidtog boplatstagret.

A8 utgjordes av en ca 5 m i diam. och ca 0,6 m h OREGELBUNDEN-OVAL STENSÄTTNING.

Urnegrav.

Anläggningen syntes före undersökning som en mycket svag förhöjning i markytan med enstaka stenar. Efter avtorvning framstod anläggningen som svåravgränsad. I N och NV fanns några block, ca 1 m stora. Den norra delen saknade inre packning i ytskiktet. Möjligen har stenpackningen ursprungligen utgjorts av två anläggningar.

Södra delen av anläggningen utgjordes av en närmast rund 2,5 x 3,0 m stor stenpackning med oregelbunden

2007-07-20

begränsning av ca 0,3-0,5 m stora stenar, delvis i två rader. Packningen innanför begränsningen var gles och utgjordes av 0,25-0,4 m stora stenar samt skärvsten som också fanns i ett bälte runt anläggningen. Packningen var uppbyggd i 2-3 skikt.

Under denna packning framkom ytterligare en stenpackning, ca 1,1 x 3,4 m stor, orienterad i SÖ-NV. Efter nedrensning till orörd nivå framkom spår av en 1,0-1,5 m stor nedgrävning. Denna var synlig som en mörkfärgning i den omgivande marken och orienterad i N-S riktning. I söder saknades begränsning.

Spritt i anläggningen framkom keramik, lerklining och kol. Vidare påträffades en 0,1 m stor koncentration av brända ben (F 227). I anläggningens NV del, mellan jordfasta block framkom spritt i mörk skärvstensblandad mylla keramik, lerklining, enstaka brända ben samt bitar av harts (F 209). Intill en av de jordfasta stenarna påträffades i mörk mylla med skärvsten en ca 0,4 x 0,5 m stor sotfläck med keramik, lerklining, enstaka brända ben samt kol (F 226).

Anläggningen vilade på boplatstrester.

A9 utgjordes av en ca 4 m i diam. och ca 0,5 m h RUND STENSÄTTNING.

Spridda brända ben.

Anläggningen var belägen mitt i undersökningsområdet västra del i svag sydslutning. Den var ej synlig före undersökning. Efter avtorvning framstod anläggningen som en rund stensättning med tätt lagda 0,3-0,4 m stora stenar. Utrymmet mellan stenarna var uppfyllt med mindre sten, 0,1-0,15 m stora. Centralt i anläggningen saknades sten. I anläggningen fanns en svag försänkning (N-S). I myllan mellan stenarna fanns krukskärvor, lerklining, brända ben, slagg, flinta och kol (F 204). Anläggningen begränsades av en kantkedja, ställvis i dubbla rader, bestående av ca 0,4 m stora stenar.

Under den övre packningen framkom centralt i anläggningen en ca 2,0-3,0 m stor småstenspackning av 0,1-0,15 m stora stenar. I kanten av denna packning fanns ett antal ca 0,4-0,8 m stora stenar.

Under småstenspackningen framkom en nästan rektangulär 1,0 x 2,4 m stor stenkonstruktion (N-S) med brunsvart mylla mellan stenarna. Utanför denna konstruktion var boplatslagret troligen orört och uppfyllt av krukskärvor, lerklining, brända ben, slagg, flinta och kol (F 211).

Sedan den rektangulära stenkonstruktionen borttagits framkom, särskilt i den norra delen, en rektangulär nedgrävning i det sterila morängruset, ca 0,6 x 2,3 m stor.

I anläggningens sydvästra kvadrant framkom en ca 1 m i diam. konc. av skörbränd sten med kol och sot mellan och under stenarna.

A10 utgjordes av en ca 7 m i diam. stor RUND STENSÄTTNING MED FRILIGGANDE KANTKEDJA.

Urnegrav.

Anläggningen syntes före undersökning som en svag förhöjning i markytan. Den var övertorvad och bevuxen med buskar och mindre träd. Anläggningen låg i gravfältets södra del, något väster om skärvstenshögen A2.

Den inre stenpackningen hade en diam. av ca 4 m och var uppbyggd av 0,1-0,4 m stora stenar. Kantkedjan som saknades helt i anläggningens Ö del var lagd av 0,15-0,30 m stora stenar. Mellan kantkedjan och stenpackningen fanns rikligt med skärvsten. Packningen var uppbyggd av ett lager sten. Mot anläggningens mitt var stenmaterialet grövre och här fanns också en stenfri yta.

Centralt i anläggningen påträffades en hartstättningsring, ca 0,25 m i diam. med brända ben. Här framkom också 12 kamfragment från dubbelkam med bronsnitar samt x-ornamentik och dubbla kantföljande linjer (F 214). Under hartstättningsringen, men även i anläggningens N del påträffades obrända ben, troligen tillhörande boplatslagret.

2007-07-20

Bland övriga fynd märks en knacksten samt en liten metallkula. Krukskärvor, lerklining och brända ben fanns spridda i hela (F 202). I anläggningens NÖ-del framkom hartsklumpar.

Ca 1 m NO om hartstättningsringen framkom ytterligare spår av begravning, en stensködd grop, ca 0,20-0,25 m i diam. innehållande brända ben (F 223). I anslutning till gropen fanns krukskärvor, möjligen tillhörande boplatstagret.

A14 utgjordes av en ca 4,8 m i diam. och 0,5 m h RUND STENSÄTTNING MED FRILIGGANDE KANTKEDJA.

Anläggningen var belägen i gravfältets centrala del. Den var övertorvad och syntes ej före undersökning. Efter avtorvning syntes en stenpackning bestående av ca 0,1 m stora skarpkantade och skörbrända stenar. Anläggningen inneslöts av en friliggande kantkedja bestående av ca 0,1-0,2 m stora stenar. Centralt i anläggningens botten, i ett sotigt lager fanns en ca 1,1 m stor sten och intill denna fanns en mindre stenpackning. Ingen gravgömma konstaterades.

I anläggningen framkom krukskärvor, lerklining, brända och obrända ben, slagg, ett flintavslag, två knackstenar, hartsbitar samt kol, allt troligen från boplatstagret (F 214).

A15 utgjordes av en ca 2,0 x 2,5 m stor och 0,1 m h OREGELBUNDEN STENSÄTTNING MED FRILIGGANDE KANTKEDJA.

Anläggningen var belägen i undersökningsområdets centrala del mellan A6 och A10. Före undersökning framträdde den som en mycket svag förhöjning i markytan. Den var övertorvad och beväxt med buskar. Anläggningen hade en något triangulär form men den ger ett intryck av att vara skadad i den västra delen där sten förefaller att saknas. Möjligen har den ursprungligen varit rund eller oval. Rester av en friliggande kantkedja kan ev. identifieras i Ö. Stenstorleken är densamma som för anläggningen i övrigt.

Packningen utgjordes av ett lager 0,1-0,3 m stora stenar som var skarpkantade och skärviga. Under packningen fanns ett ca 0,2 m tjockt myllager med krukskärvor, lerklining, brända ben, slagg och kol (F 213).

Anläggningen vilade på det underliggande boplatstagret.

A95 utgjordes av en ca 3,0 x 3,0 m stor OREGELBUNDEN STENSÄTTNING.

Brandgrop?

Anläggningen tangerade skärvstenshögen A1 och förefaller att ha varit ingrävd i denna.

Anläggningen utgjordes av en gles stenpackning bestående av ca 0,1-0,4 m stora stenar lagda i flera skikt. Centralt i anläggningen fanns ett jordfast block, ca 0,7 m stort. Väster om blocket nådde anläggningen en mäktighet av ca 0,7 m. Fyllningen var sotbemängd och fylld med kol, möjligen ett brandlager eller en brandgrop. I lagrets topp påträffades brända ben och harts. På sydsidan av det jordfasta blocket som ingått i kantkedjan till A1 fanns skålgropar. Under anläggningen fanns boplatstester.

A96 utgjordes av en ca 2,0 x 3,5 m stor OVAL STENPACKNING.

Brandlager.

2007-07-20

Anläggningen framkom vid rensning av skärvstenshögen A1, i det NV hörnet.

Formen uppfattades först som rektangulär men vid fortsatt undersökning antog anläggningen en mer oval form. Den var uppbyggd i två skikt av ca 0,3-0,4 m stora stenar. Vid S änden fanns ett plant, på tvären liggande stenblock. I anläggningens SÖ del, i ett sotlager, framkom en välbevarad punktornerad fibula (F220) från tidig folkvandringstid?, fyra bruna glaspärlor varav några var försmälta (F 222) samt brända ben.

Spritt i anläggningen påträffades en glaspärkla samt krukskärvor, lerklining, slagg, en slät planoval sten, brända ben och kol (F 417). Anläggningen vilade på boplatslagret.

A100 utgjordes av en 4 m i diam. och 0,1 m h RUND STENSÄTTNING MED KANTKEDJA.

Anläggningen var belägen i sydsluttning ca 7 m NV om A1. Anläggningen var enskiktad och uppbyggd av 0,1-0,35 m stora stenar. Kantkedjan som saknades i anläggningens N och S del framkom vid rensning och utgjordes av 0,15-0,20 m stora stenar. Anläggningen begränsades i S av ett 0,7 m stort jordfast stenblock. I SO påträffades en knacksten. Spritt i anläggningen fanns krukskärvor, lerklining och brända ben (F 215).

Anläggningen vilade på skärvstensblandad mylla.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Eskilstuna kn, Svista, Sö, Härad sn, Rosöga**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** K. Graufelds**Ekonomiskt kartblad:** 10H6b, 10G6j**Lst:s dnr:** 11.391-2473-79**Eget dnr:** 6297/79, 3767/79**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** fornl 36 x 6380945 y
1559825 på 10H6b och 10G6j x 6584275 y
1545410

Landskap	Sö
Socken/Stad	Eskilstuna kn, Strängnäs kn, Härad sn
Fornlämningsnummer	Vid fornl 210,213, 217,218,220 och vid fornl 36
Fastighet/kvarter	Svista, Rosöga
Fornlämningstyp	-
Undersökningsår	1979, 1980
Typ av undersökning	Fosfatkartering
Dokumentationsmaterial	Ärendehandlingar, renritningar, fosfatprotokoll.
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Odaterat
Resultaten har publicerats i: Arkeolgi i Sverige 1979, Arkeologi i Sverige 1980	

2007-07-20

Sammanställt av, namn och datum

Kerstin Forslund 2004-12-15

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Fosfatkartering i Sö, Eskilstuna kn, Svista sn och Sö, Strängnäs kn, Härad.

Inför en ny planerad sträckning av E3 mellan Svista och Härad i Eskilstuna och Strängnäs kommun utfördes fosfatkarteringar på uppdrag av Statens Vägverk. Anledningen till fosfatkarteringen var att man ville få kännedom om eventuella kulturlager i anslutning till två av de föreslagna alternativa vägsträckningarna. Arbetet pågick den 30.7-1.8 1979 då 223 st fosfatprov togs på 18000 m² vid Härad sn Rosöga (dnr 3767/79). Året efter, mellan den 21 och den 24.4 1980, togs sammanlagt 1101 st fosfatprover på 0,2 km² i Eskilstuna kn, Svista (dnr 6297/79).

Fosfatundersökningen visade överlag på högre fosfatvärden än som bedöms som naturliga. Spridningsbilden visade dels en jämn spridning i åkermark och dels kraftiga variationer vid impedimenten. Ett flertal impediment längs vägsträckningarna hade registrerade fornlämningar sedan tidigare.

Inom det södra vägalternativet ansågs följande delar inom det fosfatkarterade området vara speciellt känsliga; dels ett impediment mellan 2,980-3,070 km, udden vid fornl 210 , dels den norra sidan av impedimentet mellan 3,390-3,470 km, dels delen norr om fornl 218 och invid fornl 217.

Inom de nordliga vägalternativen ansågs partiet mellan holmarna norr om fornl 220 och sluttningarna väster om fornl 213 vara känsliga områden. Rekommendationer gavs till Statens Vägverk att lämna den södra delen intakt och välja något av de nordliga alternativen.

Vidare fanns det områden även inom de två föreslagna nordliga alternativen som ansågs känsliga. Hela norra delen av impedimentet, fornl 204-211 och gläntan mellan 4,020-4,300 km norr om fornl 215 samt sydväst om fornl 216 i det nordligaste sträckningsalternativet ansågs känsliga.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, klostets förs., Eskilstuna, Balsta**Ansvarig institution:** Uv**Ansvarig för undersökningen:** Sonja Wigren**Ekonomiskt kartblad:** 10G 6i**Lst:s dnr:** -**Eget dnr:** 4600/81**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** X6584550 Y1541970

Landskap	Sö
Socken/Stad	Eskilstuna
Fornlämningsnummer	-
Fastighet/kvarter	Balsta
Fornlämningstyp	-
Undersökningsår	1981
Typ av undersökning	Fosfatkartering
Dokumentationsmaterial	Materiallista, renritningar, fosfatprotokoll, situationsplan mm
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Inga fynd
Ekonomisk karta eller stads/kvarterkarta bifogas	Ja
Datering	Okänd
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1981	
Sammanställt av, namn och datum Björn Wickman 2004-11-17	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Med anledning av utökad bebyggelse vid Balsta i Klosters församling i Eskilstuna, genomförde Riksantikvarieämbetet en fosfatkartering för att spåra eventuella områden som kan ha varit platser för tidigare bebyggelse. Uppdragsgivare var Eskilstuna kommun som också stod för kostnaderna. Totalt insamlades 900 prover från ett 0,35 km² stort område.

Analysen av proverna visar på förhöjda fosfatvärden inom delar av undersökningsområdet.

2007-07-20

Stämplar:

Undersökning: Sö. Överjärna och Hölö socknar, E4:an,
D-länsgräns till Järna trafikplats

Ansvarig institution: UV

Ansvarig för undersökningen: Bengt Elfstrand,
Gunhild Rydström, Kerstin Öström, Johan Wehlin

Ekonomiskt kartblad: Översiktskarta. Skala 1:75 000

Lst:s dnr:

Eget dnr: 4126/79

Fynd: Ja Nej

Lägeskoordinater:

Mellan x 6544,80 y 1600,19 och
x 6650,83 y 1602,08

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Överjärna och Hölö socknar
Fornlämningsnummer	RAÄ 210-211, RAÄ 13, RAÄ 30, RAÄ 88, RAÄ 130, RAÄ 111 och RAÄ 127
Fastighet/kvarter	Väg E4, delen D-länsgräns till Järna trafikplats.
Fornlämningstyp	Gravar, boplatser, järnframställningsplats
Undersökningsår	1979 och 1980
Typ av undersökning	Specialinventering och provundersökning
Dokumentationsmaterial	Ärendehandlingar, rapportmanus (specialinventering), Rapportmanus (provundersökning), kartor
Materiallista bifogas	Nej (saknas)
Fyndlista bifogas	Ja (RAÄ 13 och RAÄ 127)
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja, översiktskartan (skala 1:75 000)

2007-07-20

Datering	Bronsålder-järnålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1980	
Sammanställt av, namn och datum Bengt Jacobsson 2004-11-26	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Men anledning av planerad ny sträckning av väg E4 mellan länsgräns D och Järna trafikplats genomfördes en specialinventering och provgrävningar utmed den ca 12 kilometer långa sträckan. Inventeringsarbetet utfördes sensommaren 1979 och resulterade i att 25 kända fornminneslokaler besiktigades. Dessutom registrerades 7 nya lokaler. Flertalet av de besiktigade lokalerna låg strax utanför vägområdet och kom således inte att beröras av vägarbetena. Inför provundersökningarna kvarstod 7 olika områden. Fofatkarteringar inom dessa områden uppvisade förhöjda värden, vilket tolkades så att förhistoriska boplatzlämningar kunde finnas inom områdena.

Dessa platser utgjordes av:

RAÄ 210-211, Österby, Hölö socken. Resultat: Inga boplatzlämningar påträffades.

RAÄ 13, Österby, Hölö socken. Resultat: Boplatzlämningar

RAÄ 30, Ekeby 1:3, Hölö socken. Resultat: Inga boplatzlämningar.

RAÄ 88, Smedsta backe, Hölö socken. Resultat: Boplatzlämningar under gravfält.

RAÄ 130, Linga 1:6, Överjärna socken. Resultat: Boplatzlämningar.

RAÄ 111, Linga 1:6, Överjärna socken. Resultat: Boplatzlämningar.

RAÄ 127, Linga 1:8, Överjärna socken. Resultat: Järnframställningsplats.

I dokumentationsmaterialet för provundersökningarna finns ett utförligt och klart rapportmanus med undersökningsresultaten, kartor och i förekommande fall tabeller över provgropar och fynd.

Sammanfattningsvis kan sägas att boplatzindikationer i form av härdar, gropar, keramik, br. ben, kol/sot m.m. påträffades på de flesta av de provundersökta områdena. Materialet var dock ganska spritt och anläggningarna fåtaliga i förhållande till de stora ytor som berördes. Flera av platserna gick dock vidare till slutundersökning (se bl.a. RAÄ dnr. 2281/80, 2790/81 och 2791/81).

Dateringarna varierar mellan bronsålder och järnålder.

För en mer noggrann beskrivning av grävningensresultaten hänvisas till det rapportmanus som finns i akten.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Hölö sn, Österby, RAÄ 13, 318**Ansvarig institution:** Uv**Ansvarig för undersökningen:** B.Elfstrand, J Wehlin, S Wigren**Ekonomiskt kartblad:** 9I 9a**Lst:s dnr:** 2281/80**Eget dnr:** 2792/81**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** RAÄ 13; X6545300

Y1600280

RAÄ 318; X6545415

Y1600295

Landskap	Sö
Socken/Stad	Hölö
Fornlämningsnummer	13, 318
Fastighet/kvarter	Österby
Fornlämningstyp	Gravar, boplats, fossil odlingsyta
Undersökningsår	1980-1981
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Materiallista, rapportmanus, negativ, kontaktkopior, fältritningar, renritningar, anläggningsbeskrivningar
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Bronsålder-järnålder

2007-07-20

Resultaten har publicerats i:

Arkeologi i Sverige 1981

Sammanställt av, namn och datum

Björn Wickman 2004-12-14

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Gravar och boplatser vid Österby i Hölö sn, Södermanland.

Med anledning av E4:ans nya sträckning mellan Brohagen och Järna trafikplats i Södermanland genomförde Riksantikvarieämbetet under år 1980 en arkeologiska totalundersökning av RAÄ 318, en ensamliggande stensättning, samt under åren 1980-1981 en delundersökning av RAÄ 13, ett mindre gravfält vilande på omfattande boplatzlämningar. Gravarna kan dateras till övergången mellan brons- och järnålder och boplatzlämningarna till yngre bronsålder. Uppdragsgivare var Vägförvaltningen i Stockholms län.

Undersökningsområdet var beläget vid Österby i Hölö sn, på den södra delen av ett skogbevuxet moränparti med mindre moränholmar och med en nivå av ca 30 m ö h. Trakten karakteriseras av det östsörmländska sprickdalslandskapet med en topografi dominerad av åkermark, sönderbruten av impediment och skogsklädda moränhöjder. Fornlämningarna utgörs av ensamliggande rösen och stensättningar i krönläge samt boplatser och gravfält på lägre liggande sluttningar och åkerholmar. Ca 300 m väster om RAÄ 13 finns ett omfattande gravfält, RAÄ 104/105 med ca 170 anläggningar varav 49 st. resta stenar.

RAÄ 318

Den ensamliggande stensättningen, A1, var belägen ca 80 m norr om RAÄ 13 och låg på en mindre plåtå i södra kanten av ett område med berg i dagen. Den utgjordes av en rundad-oval, ca 3,5x4,0 m stor och 0,3 m hög stensättning. Anläggningen var lagd i ett skikt av 0,45-0,95 m stora rundade och skarpkantade stenar. Under och mellan stenarna i anläggningens västra del framkom ett 0,2 m stort benlager av brända ben samt fem delar av en hartstättningsring med näveravtryck.

RAÄ 13

Undersökningsområdet var beläget på en moränplåtå och utgjordes av ett ca 70x35 m stort gravfält bestående av ca 12 inventerade anläggningar, varav nio st. utgjordes av runda stensättningar, två bedöms som kvadratiska stensättningar samt en skärvstenshöj.

A1 utgjordes av en OVAL STENSÄTTNING, 1,2x2 m stor och 0,4 m h. Stenpackningen var i huvudsak enskiktad och uppbyggd av ca 0,3-0,4 m stora kantiga stenar. I anläggningen påträffades recent material samt boplatser i form av bränd lera. I övrigt var anläggningen fyndtom.

A2 bedömdes som en BLOCKGRAV, 1,5x1,75 m stor och 0,6 m h. Anläggningen utgjordes av en 1,05x1,1 m stort "mittblock" som i väster var omgivet av två radiellt lagda 0,35x0,65 m stora stenar. I fyllningen kring blocket påträffades krukskärvar, bränd lera och enstaka brända ben, troligen material från boplatslagret. Omedelbart norr och öster om blocket framkom tre benkoncentrationer med rensade ben.

A3 utgjordes av en BLOCKGRAV, 1,5 m i diam och 0,75 m h. Blocket var 0,9x1,05 m stort och omgavs på den södra och västra sidan av två stenar, 0,6x0,85 respektive 0,5x1,05 m stora. Vid undersökningen framkom krukskärvar, bränd lera, hartsbitar samt brända ben. Hela fyllningen innehöll skärvig sten som troligen härrörde från boplatslagret. Under det stora rundade blocket påträffades ett benlager som gav intryck av att vara nedgrävt i boplatslagret.

Då det på ett tidigt stadium framkom att gravfältet RAÄ 13 var anlagt ovanpå ett äldre boplatslager beslöts att fastställa omfattningen och karaktären av detta genom provgropar och provrutor enligt TIS-metoden. Inom

2007-07-20

vägsträckningen framkom ett ca 400 m² stort område med ett kulturlager som var upp till 0,7 m tjockt. Här framkom också två härdar samt resterna efter vad som tolkats som ett nedbränt hus med lerklinade väggar.

Vidare undersöktes en fossil odlingsyta, A104, med en storlek av 28x12-14 m. Före avtorvning syntes odlingsytan som en närmast rektangulär svag svacka i marken med enstaka stenar i ytan. Ytan begränsades delvis av vallar, 2,5-4 m breda och 0,4 m h. Vid upptagandet av provrutorna framkom en krukskärva samt ett fåtal bitar bränd lera och brända ben. Inom odlingsytan fanns flera anläggningar, en härd, en härdgrop samt tre sotfläckar.

Delvis under de båda mittblocksgravarna A2 och A3 framkom en ca 10x7 m stor anläggning, A105, som tolkades som en golvdräneringspackning till ett hus vars storlek ej kunde fastställas då anläggningen sträckte sig utanför undersökningsområdet. Stenpackningen var uppbyggd av 0,1-0,3 m stora stenar varav en del var eldpåverkade. En viss antydning till begränsning fanns genom sex block i kanterna. I anläggningens södra del vidtog ett kraftigt mörkt och fettblandat myllager och här framkom också ett 2,5x3,5 m stort och 0,6 m tjockt lerkliningslager bestående av upp till 0,2 m stora lerkliningsbitar med avtryck från närmast plana ytor.

I och intill dräneringspackningen och lerkliningslagret påträffades ett stort antal krukskärvor. Keramiken karakteriseras av grovt gods med rabbig fingerbestruken yta. Dessutom finns skärvor från såväl tunn- som grovväggiga kärl med slammad eller struken yta och skärvor med brunsvart glättat gods. Keramiktypen talar för en datering till sen bronsålder.

I samband med undersökningen genomfördes också en kartering av fornlämningsområdet öster och sydost om RAÄ 13. Med hjälp av fosfatkartering, specialinventering och provgropsundersökningar enl. TIS-metoden undersöktes områdena runt fornlämningarna RAÄ 1, 10, 11, 12, 13 och 318. Sammanlagt berördes 10 000 m².

Resultatet blev flera nyupptäckta boplatstyr och kompletteringar till tidigare kända gravfält och boplatser som tillsammans bildar ett fornlämningskomplex vilket troligen kan dateras till bronsålder.

Totalt upptogs 66 provgropar varav 30 innehöll material såsom krukskärvor, bränd lera eller brända ben. Ytterligare nio gropar gav boplatssindikation genom fynd av skörbränd sten eller kol.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Hölö sn, Smedsta, RAÄ 88**Ansvarig institution:** Uv**Ansvarig för undersökningen:** Kerstin Öström**Ekonomiskt kartblad:** 9I 9a**Lst:s dnr:** -**Eget dnr:** 4126/79, 2281/80**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** X6548640 Y1601094

Landskap	Sö
Socken/Stad	Hölö
Fornlämningsnummer	88
Fastighet/kvarter	Smedsta
Fornlämningstyp	Gravfält
Undersökningsår	1980
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Materiallista, fältritningar, renritningar. Övrigt dokumentationsmaterial såsom ärendehandling, anläggningsbeskrivningar, fyndlistor, fynd har förkommit..
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Yngre järnålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1980	

2007-07-20

Sammanställt av, namn och datum

Björn Wickman 2004-12-27

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Gravar och boplatser i vid Smedsta i Hölö socken.

Med anledning av utbyggnad av riksväg E4 mellan Vagnhärad och Järna i Södermanland delundersöktes RAÄ 88, ett gravfält från yngre järnåldern. Endast sex gravar i gravfältets norra kant berördes av undersökningen. Gravfältet består enligt Riksantikvarieämbetets fornlämningsregister av ca 100 registrerade anläggningar. Dessa utgörs av ca 70 runda stensättningar, 20 högar, tre rektangulära stensättningar, en kvadratisk stensättning samt en möjlig treudd. Gravfältet är beläget på krönet och slutningen av en moränhöjd och gränsar mot nuvarande åker- och skogsmark.

De undersökta gravarna utgjordes av 2-9 m stora och 0,2-1,5 m höga anläggningar. Under gravarna fanns boplatser i form av 14 härdar, 0,7-1,8 m i diam. samt 0,1-0,3 m djupa samt fyra stensladdade stolphål.

Då såväl anläggningsbeskrivningar som fyndlistor till denna undersökning förkommit får en beskrivning av gravarna helt utgå från planerna.

Kortfattad anläggningsbeskrivning över gravarna redovisas i nedanstående tabell:

Anl. nr.	Typ	Storlek m	Höjd m	Stenstorlek	Brandlager, storlek
	Fynd	Kommentar			
1	Hög	8,0x8,75	0,75	0,3-0,5	1,3 m br. och 0,25 m dj.
2	Sten-sättning Keramik	2,6x2,8	0,38	0,2-0,45	0,7 m br. och 0,2 m dj.
3	Hög Härd, A109, påträffades i anl. botten	4,8x4,8	0,55	0,15-0,4	0,85 m br och 0,16 m dj.
4	Hög	7,4x8,5	1,1	0,15-0,5	1,4 m br. och 0,1 m dj.
5	Hög	3,5 x3,5	0,45	0,1-0,35	0,45 m br. och 0,07 m dj.
6	Sten-sättning	1,8x1,8	0,38	0,1-0,35	-

Fyndmaterialet utgjordes av ett runt spänne av brons med inlagd benpärla, spannformade hängen, broddar, nitar, glaspärlor, keramik, kamfragment och brända ben. Fynden daterar gravarna till vendeltid, 550-800 e kr. Fynden har eftersökts men ej påträffats varför de får anses som förkomna.

Då det under gravarna framkom boplatser i form av härdar och stolphål togs beslut att utvidga undersökningsområdet för att ev. lokalisera ytterligare boplatser. Väster om gravarna provundersöktes ett 5000 m² stort område beläget i åkermark. Sju schakt upptogs men inget av antikvariskt intresse noterades.

Omedelbart väster om och nedanför impedimentet där RAÄ 88 var beläget avtorvades 224 m² och här påträffades tydliga boplatserindikatorer. Sammanlagt undersöktes åtta anläggningar. Av dessa utgjorde två avfallsgröpar medan sex anläggningar tolkades som sotgröpar eller härdar. I en av anläggningarna, A113, framkom keramik. Anläggningarna varierade storleksmässigt mellan 0,5 och 1,0 m.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö. Mariefred, Munkhagsgatan**Ansvarig institution:** Uv**Ansvarig för undersökningen:** G. Rudbeck**Ekonomiskt kartblad:** 10H 4g**Lst:s dnr:** 11.391-277-77**Eget dnr:** 1007/77**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** X6571750 Y1580715

Landskap	Sö
Socken/Stad	Mariefred
Fornlämningsnummer	21
Fastighet/kvarter	Kv. Sparbanken, Munkhagsgatan
Fornlämningstyp	Stadslager
Undersökningsår	1977
Typ av undersökning	Schaktkontroll
Dokumentationsmaterial	Materiallista, ärendehandling, negativ, kontaktkopior, fältritningar
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	1600-tal? och yngre
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige	
Sammanställt av, namn och datum Björn Wickman 2004-12-08	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Teleschakt vid Kv. Sparbanken i Mariefred.

I samband med schaktarbete för arbete med telekabel genomförde Riksantikvarieämbetet en antikvarisk kontroll vid Munkhagsgatan i centrala Mariefred, Södermanland. Uppdragsgivare var Televerket som också stod för kostnaderna.

Längs Munkhagsgatans södra del, från Storgatan och 120 m söderut upptogs ett uppemot två m djupt schakt. Profiler uppmättes och invägdes men kunde inte närmare dateras. Schaktet var fyllt med sentida fyllnadsmassor.

Inga fynd tillvaratogs.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Nyköping, Folkungabron & Borgmästaren**Ansvarig institution:** RAÄ-Uv**Ansvarig för undersökningen:** K. Nordeman, L. Sjösvärd**Ekonomiskt kartblad:** 9H 2d**Lst:s dnr:** 11.391-2526-79**Eget dnr:** 854/81**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** X 6514971 Y1569975

Landskap	Sö
Socken/Stad	Nyköping
Fornlämningsnummer	231
Fastighet/kvarter	Kv. Folkungabron, Kv.Borgmästaren
Fornlämningstyp	Medeltida stadslager
Undersökningsår	1981
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Ärendehandl., avvägningslistor, anl. beskr., fyndlistor, fyndregistreringskort, negativ, kontaktkopior, diabilder, tolkningsritningar, sammanställningsritningar
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	1100-1600-tal
Resultaten har publicerats i: Medeltidsstaden nr 13, RAÄ, 1979. Arkeologi i Sverige 1981.	
Sammanställt av, namn och datum Kerstin Forslund Björn Wickman 2005-04-21	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

En arkeologisk undersökning i Kv. Borgmästaren och Kv. Folkungabron i Nyköping.

Inledning

Under perioden 1 juni-17 september 1981 genomförde RAÄ-Uv en arkeologisk delundersökning i Kv. Borgmästaren och Kv. Folkungabron i Nyköping. Arbetet föranleddes av planerad bebyggelse för äldreboende, i båda kvarteren. Uppdragsgivare var Stiftelsen Nyköpingshus som stod för kostnaderna tillsammans med Riksantikvarieämbetet.

Kvarteren omgärdades av gatorna Östra Trädgårdsgatan, Folkungavägen och passagen mellan Kv. Borgmästaren och Kv. Åvallen. Mellan kvarteren löper Lilla Strömgatan. Kvarteren gränsar i norr mot Nyköpingsån.

Grävningens resultat visar på bebyggelse från tidig medeltid till 1600-tal. Det är första gången som tidigmedeltida bebyggelse konstaterats öster om Nyköpingsån. Följande rapport är endast en mycket kort sammanfattning av grävningens resultaten. Materialet är mycket svåranalyserat pga bristfällig dokumentation.

För närmare information om anläggningar och skeden hänvisas till ett i efterhand skrivet, ej slutfört rapportmanus författat av Lena Flodin och Maria Hallesjö.

Kort historik

Nyköping omtalas för första gången år 1250 i samband med att Drottning Katarina, Erik Erikssons änka, testamenterade allt hon ägde till Gudhems kloster.

Birger Jarl anses ligga bakom uppförandet av borgen Nyköpingshus.

Staden var troligen fullt utvecklad vid slutet av 1200-talet och utgjorde en av rikets viktigaste östersjöhamnar.

Staden bedrev handel med de tyska östersjöstäderna. Under slutet av 1500-talet fungerade staden som centrum i Hertig Karls Hertigdöme, Södermanland. Under 1600-1700-talet gick Nyköping tillbaka som sjöfartsstad då hantverket kom att spela en allt större roll. Staden härjades av en stadsbrand år 1665 och erhöll därefter sitt nuvarande rätvinkliga gatunät. År 1719 härjades Nyköping av ryska trupper.

Undersökningens resultat och en sammanfattning.

Den exploaterade ytan omfattade 1700 m², men endast ca 900 m² undersöktes intensivt. Undersökningen inleddes med att man bortschaktade fyllnadsmassor med en tjocklek av 0,3-0,5 under markyta. Detta lager utgjordes av förmultnat träverk. Härunder framkom ett brandlager från 1665 års brand. I lagret under fyllnadsmassorna påträffades keramik av 1600-talstyp. Vid den fortsatta undersökningen påträffades tre gatusträckningar varav en vattugränd. De var orienterade efter det medeltida gatunätet som existerade fram till 1665 års brand. Gatunätet har nyttjats från 1200-talet och fram t.o.m. 1600-talet.

Den ena gatusträckningen, den s.k. Ringgatan har löpt söder om och parallellt med Nyköpingsån. Från denna gata löpte vattugränden vinkelrätt ned mot ån.

2007-07-20

Vid undersökningen framkom rester av tre källare av sten, A1, A2 och A3. Dessa var orienterade efter det äldre gatunätet. A2 var till formen kvadratisk och bestod av tre skalmurar och kullerstensgolv samt en avfallsränna. A3 hade en storlek av 7,0 x 6,5 m, orienterad i nordsydlig riktning. Källaren har haft välvt tak, troligen tunnvalv. Golvet utgjordes av kullersten som hade en ränna.

Vidare framkom ett smidesområde med fyra på varandra liggande smidesässjor, daterade till 1200/1300-1500-tal.

Flera lämningar av hus, A37, A38 och A39 påträffades i schaktets sydöstra del, daterade till 1200-1500-tal. A39 överlagrades av A38. I A37:s nordöstra hörn påträffades rester av ett brädgolv. Huslämningarna gränsade i väster mot kavelbron A4. De kunde ej begränsas i öster, då de fortsatte in under schaktkanten.

I områdets västligaste del framkom en brunn, A26. Den hade en storlek av 1,1 x 1,1 m och 0,9 m djup och uppförd i skiftesverksteknik.

I schaktets botten framkom spår av hägnader, stolphål och dräneringsrännor som var neddrivna i den orörda mon. Hägnaderna kan ha utgjort gränsmarkeringar. Anläggningarna kan dateras till 1100-tal, ev. något tidigare. Kvarteren hör till de äldsta i Nyköping.

Fyndmaterialet som var tämligen rikligt utgjordes främst av keramik och djurben. Totalt registrerades 1290 fyndnummer. Den äldsta keramiken var av typ vendiskt svartgods (1000-1100-tal). Från ett senare skede härrör äldre och yngre rödgods, fragment av s.k. spettvändare, sammansatta dubbelkammar, en benflöjt, islägggar, en bultlåsnöckel, pärlor, två mynt från 1500-1600-tal samt rikligt med slagg. Keramiken har specialregistrerats med avseende på typ.

Manus och övriga handlingar förvaras hos Allmänna Topografiska Arkivet, ATA, Riksantikvarieämbetet.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Nyköping, Kv. Stallbacken 7-11, RAÄ 231**Ansvarig institution:** RAÄ-Uv**Ansvarig för undersökningen:** Monica Modin**Ekonomiskt kartblad:** 9H 2d**Lst:s dnr:** -**Eget dnr:** 1154/72 (7197/72, 8262/72)**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** X 651496 Y 156932

Landskap	Sö
Socken/Stad	Nyköping
Fornlämningsnummer	231
Fastighet/kvarter	Stallbacken 7-11
Fornlämningstyp	Medeltida stadslager
Undersökningsår	1972-1973
Typ av undersökning	För- och slutundersökning
Dokumentationsmaterial	Ärendehandlingar, manus, fyndlistor, fältplaner, renritningar, negativ, kopior
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	1100-1600-tal
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1972 och 1973, Rapport medeltidsstaden, RAÄ, nr 13, 1979, Rapport medeltidsstaden, RAÄ nr 30, 1981	
Sammanställt av, namn och datum Kerstin Forslund Björn Wickman 2005-04-12	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Arkeologiska undersökningar i Kv. Stallbacken 7-11 i Nyköping år 1972-1973.

Inledning

Under november 1972 genomförde RAÄ-Uv en arkeologisk förundersökning och under perioden 1 mars-31 juli 1973 en slutundersökning i Kv. Stallbacken 7-11 i Nyköping. Arbetet föranleddes av uppförandet av bostäder. Uppdragsgivare var HSB. För kostnaderna svarade Nyköpings kommun samt Arbetsmarknadsstyrelsen (AMS).

Kvarteret Stallbacken är centralt beläget i Nyköping, nära Nyköpingsån, ca 900 m från utloppet i Stadsfjärden. Kvarteret omges av Stallbacksgränd, Västra Trädgårdsgatan, Västra Kvarngatan och Slottsgatan.

Följande rapport utgör endast en mycket kort sammanfattning av detta manus där ytterligare information kan sökas. Manus är författat av Cecilia Åqvist i samarbete med Maria Hallesjö och Lena Flodin. Arbetet utfördes som ett led i arbetet med att avrapportera äldre undersökningar. Manus och övriga handlingar förvaras hos Allmänna Topografiska Arkivet (ATA), Riksantikvarieämbetet i Stockholm.

Kort historik

Nyköping omtalas för första gången år 1250 i samband med att Drottning Katarina, Erik Erikssons änka, testamenterade allt hon ägde till Gudhems kloster. Birger Jarl anses ligga bakom uppförandet av borgen Nyköpingshus. Staden var troligen fullt utvecklad vid slutet av 1200-talet och utgjorde en av rikets viktigaste östersjöhamnar.

Staden bedrev handel med de tyska östersjöstäderna. Under slutet av 1500-talet fungerade staden som centrum i Hertig Karls Hertigdöme, Södermanland. Under 1600-1700-talet gick Nyköping tillbaka som sjöfartsstad då hantverket kom att spela en allt större roll. Staden härjades av en stadsbrand år 1665 och erhöll därefter sitt nuvarande rätvinkliga gatunät. År 1719 härjades Nyköping av ryska trupper.

1972 års förundersökning

Förundersökningens yta utgjordes av fem schakt, A-E, om totalt 100 m². Undersökningen visade på förekomst av kulturlager i hela det av exploatering berörda området. Kulturlagret hade en tjocklek av 1,5-2,5 m.

Fyndmaterialet utgjordes av 300 fyndnummer (F1-300)

Schakt A

I schakt A påträffades två trögolv ca 1,5 m under nuvarande markyta. Fyndmaterialet utgjordes av krukskärvor, fragment från kritpipor och djurben. Datering; ca 1500-1600-tal.

Schakt B

På ca 0,75 meters djup framkom en stenläggning, troligen den gränd som återfinns på kartmaterial från 1665. Under denna och i schaktets östra del framkom ett trögolv ca 1,25 m under nuvarande markyta. Fyndmaterialet utgjordes av ett eneggat stickvapen, en trätallrik, ler- och stengods, läder och djurben. Datering; 1500-1600-tal.

Schakt C

Här framkom en stenläggning på ett djup av 0,75 m, troligen samma som i schakt B. 0,75 m under denna påträffades ett lergolv. Fyndmaterialet utgjordes av krukskärvor och djurben.

2007-07-20

Schakt D

1,7 m under markytan påträffades en broläggning av trästockar. Träkonstruktioner, golv samt ett avloppsdike framkom på ett djup av 2,5 m. Fynden utgjordes av bl a läderskor och läderslidor, stengods och djurben. Datering; troligen 1300-1400-tal.

Schakt E

Dokumentation till detta schakt har ej påträffats. Enligt fyndlista utgjordes fyndmaterialet av kakel, fragment av kritpipor, flinta samt krukskärvor och järnföremål.

1973 års slutundersökning

Undersökningen fördelades på tre schakt som benämndes F, G och H, där H utgjorde ett sammanbindande schakt som kom till i utgrävningens slutfas för att om möjligt koppla ihop lagerprofilerna. Endast schakt F dokumenterades fullständigt. På grund av den bristfälliga dokumentationen i fält innehåller detta manus främst en analys av schakt F och G. Ett stort problem är att alla fynd ej blev skedesbestämda. Detta innebar att en stor del av fynden ej kunde användas vid tolkningen.

Vid undersökningen kunde minst sju skeden konstateras. Anläggningarna utgjordes främst av olika träkonstruktioner, tolkade som hus- och broläggningar. Kulturlagret hade en tjocklek av ca 3,7 m.

Schakt F

Fas 1

Till denna äldsta fas kunde ingen bebyggelse knytas. Kulturlagret i schaktet hade en tjocklek av 0,05-0,4 m. En avfallsgrop, A8, framkom i schaktets södra del samt en härd, A9, i den sydöstra delen. Mitt i schaktet påträffades ytterligare en härd, A7 samt en flätverkskonstruktion. Fyndmaterialet var sparsamt, bl a ett barkflöte och en sko. I botten av A8 påträffades en bronsnyckel till ett kistlås av vikingatida/tidigmedeltida typ samt skor av ålderdomligt snitt samt en krukskärva till ljust gråbrunt bukigt kärl av dåligt bränt gods.

Fas 2

Ovanpå kulturlagret från Fas 1 påträffades ett tunt brandlager och rester av lerklining i schaktets nordöstra del. Över detta brandlager framkom området äldsta träkonstruktion som utgjorde de understa stöden till en nord-sydlig löpande broläggning A2a. Dessa utgjordes av stockar och trästycken, 1-4 m långa, lagda i nordsydlig riktning. Väster härom framkom ytterligare en träkonstruktion, ev. den västra begränsningen av ett hus.

Fas 3

I schaktets norra del framkom rester syllstockar till ett hus med lergolv, A5a, ca 5,5 m stort. Huset hade två faser. En härd, A4, i husets nordvästra del kan knytas den äldre fasen. Ytterligare en härd som täcktes av lergolvet kan knytas till den yngre fasen. Härden inramades av vinkelställda stenar lagda i sin ländriktning.

Broläggningen fanns även i detta skede, A2a. Längden uppgick till ca 8 m och bredden till ca 2 m. Stöden bestod på denna nivå av tre stockar och två kluvor, lagda i nordsydlig riktning. Vinkelrätt mot dessa framkom 13 stockar. Flera av stockarna hade olika urtag och hål för dymlingar.

I schaktets sydöstra del framkom resterna av ett ytterligare ett hus, A12. Anläggningen utgjordes av två på varandra liggande trägolv. Husets västra del har troligen varit ca 4 m långt. Golvet har troligen varit lagt på korslagda reglar. Kulturlagret ovan byggnaden utgjordes av gödsel och mylla. Över broläggningen var myllan uppblandad med gödsel och halm.

2007-07-20

Fas 4

Broläggningen A2a (nord-sydlig riktning) kvarstår i denna fas. Broläggningen A2b (öst-västlig riktning) fortsätter även den i fas 4. I schaktets sydvästra del påträffades en husgrund, A1.

Fas 5

I detta skede förbättrades de båda broläggningarna. Husgrunden A1 framträdde nu tydligare. Huset har varit 6,5 m långt och innehöll minst två rum. I denna fas framkom ett nytt hus med trägolv, A3, ovanpå tidigare A5 och med liknande planlösning. Rikligt med läderspill söder om detta hus antyder skomakeriverksamhet på platsen.

Fas 6

I denna fas framkom ett brädgolv till hus A1. Hus A3 kvarstår liksom broläggningarna.

Fas 7

I denna fas ersätts A1 av ett nytt hus, A11, direkt anlagt på A1:s syllar.

Fas 8

I schaktets nordligaste del påträffades tre stockar strax norr om A3. Dessa kan ha utgjort sydsyllen i ett hus, beläget norr om A3. Denna anläggning erhöll ej anläggningsnummer.

Fas 9

Fasen omfattar endast massor som maskinschaktades.

Sammanfattningsvis kan sägas att byggnadernas och broläggningarnas läge varit i stort oförändrade över tid.

Schakt G

Schaktets yta minskades successivt från 250 m² i schaktets gatunivå till 25 m² i schaktets botten.

Fas 1

I botten utgjorde denna fas endast 25 m²

I områdets östra del framkom två parallella rader av pinnar, troligen flätverksrester samt fem större och ett mindre stolphål.

Fas 2

I denna fas påträffades trärester med oklar funktion. Möjligen utgör dessa delar av broläggning A101 som senare framträder i fas 3. samt ev. ytterligare broläggningar, A104 och A106. Fyndmaterialet utgjordes av läderspill samt krukskärvor av typ BII:1 gods.

Fas 3

Schaktets yta motsvarade 161 m². I denna fas framträdde de tre broläggningarna tydligare. På båda sidor om A101 påträffades flätverksrester. Vidare framkom lämningar av ett hus A107. I husets västra del framkom kammar och spill från kamtillverkning samt ett tjockt lager nöthår, troligen från skinnberedning. Bland övrigt fyndmaterial märks träföremål, bl a en barkbåt samt olika träredskap knutna till hushållet såsom laggkärl, brödspade, askraka och korvpinnar samt hästskor och hästkosömmar.

I schaktets sydöstra hörn framkom lämningar av ytterligare ett hus, A108, 6,7 x 6 m stort. I husets nordvästra del

2007-07-20

fanns ett separat utrymme, 3,35 x 2,5 m.

Kulturlagret på denna nivå bestod av mellanbrun gödsel och mylla.

Fas 4

Undersökningsytan motsvarar samma yta som fas 3, 161 m².

I denna fas kan A107 och A108 fortfarande konstateras. Golvbrädor till husen framkom på denna nivå. Även broläggningarna kvarstod.

I området framkom ett gödselblandat myllager, ca 0,2 m tjockt. Fyndmaterialet utgjordes av kam- och läderspill, ett stort antal pincetter samt krukskärvor av typ A-, B- samt C-gods.

Fas 5

Denna fas motsvarar en yta på 150 m².

Husgrund A108 kvarstår. Ovanpå husgrund, A107 finns nu lämningar av en husgrund till ett nytt hus, A102. Broläggningarna A101 och A106 återfinns även på denna nivå. I denna fas påträffas en ny broläggning, A103. Vid denna anläggning framkom ett brandlager. Även flera nya huslämningar påträffades såsom A110 hade en storlek av 5 x 3 m i vilken framkom en härd. Hus A111 var 3,2 x 2,8 m stor samt hus A109 som hade en storlek av 3 x 1,5 m. Fyndmaterialet är av samma typ som i fas 4.

Fas 6

Denna fas motsvarar 250 m².

Husgrunderna A102, A103, A105, A106, A109 samt A110 i denna översta fas. A102 och A103 var omgivna av stocklagda gator. Två parallella gator med en öst-västlig sträckning, dvs broläggningarna A101 och A104 konstaterades. Även en tvärgående broläggning med nordsydlig sträckning framkom. Dessutom påträffades väster om husgrund A103 trälämningar som möjligtvis kan härröra från en broläggning.

Mängden bearbetat läder och läderspill minskar i denna fas, dock tillvaratogs en tumvante. Keramiken utgjordes av BII:1, BII:4, CII:1, CII:2.

Då den utgrävda ytan successivt minskade kunde inte tomtstrukturerna följas ända ner i botten av schaktet utom i det södra området.

Schakt H

Schaktet är ofullständigt dokumenterat.

Den äldsta fasen, Fas 1 kan kopplas till Fas 1 i schakt 1. Här framkom stolphål, nedgrävningar och andra hälften av en härd, A9. I Fas 3 fanns rester av hörnkonstruktioner till hus A5 som även förekom i schakt F. I Fas 4 fanns trärester som kan kopplas till broläggningarna A2 samt hus A5.

Sammanfattning

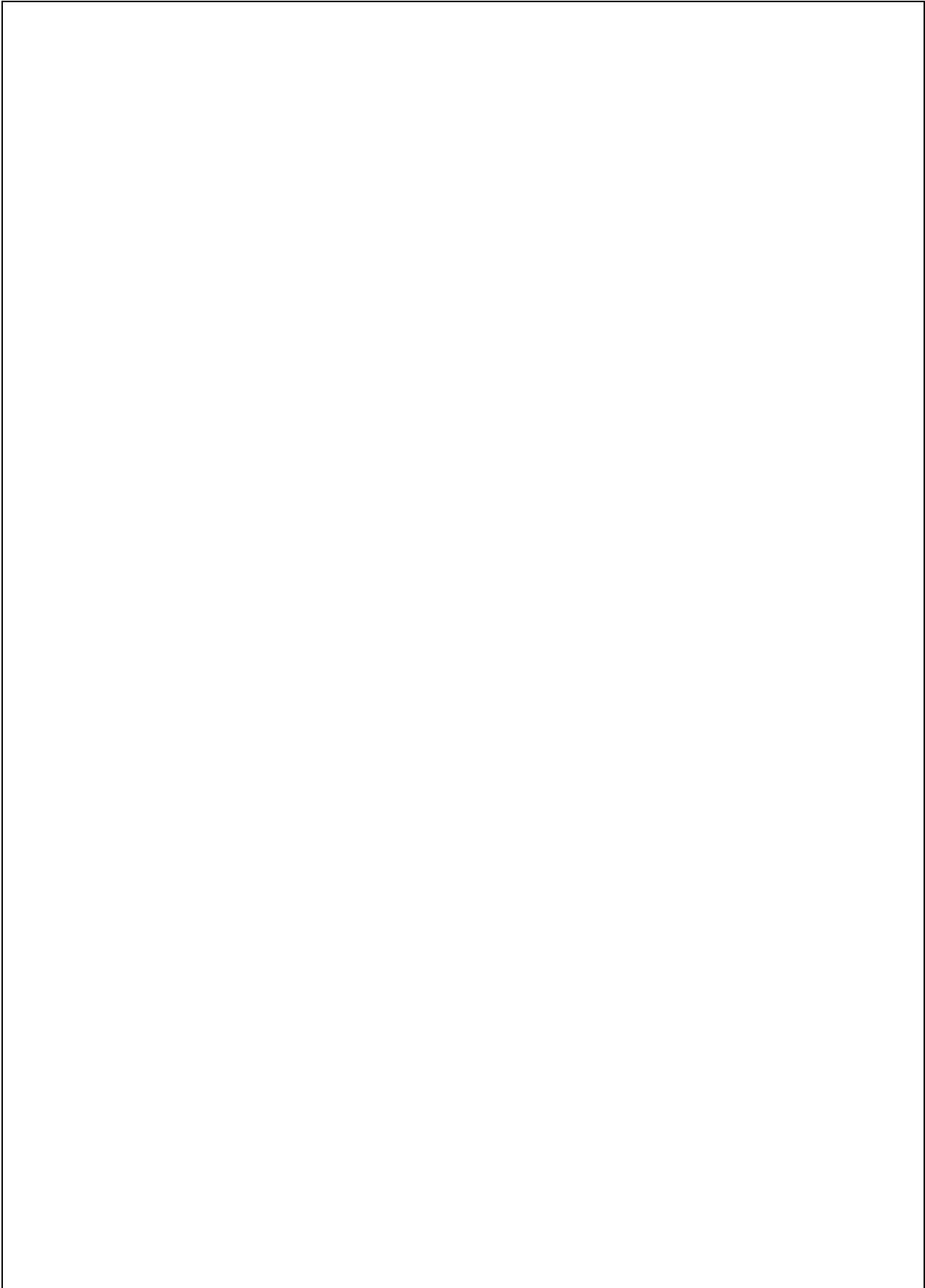
Undersökningarna från 1972-1973 visar på upp till 3,7 m tjocka kulturlager. Vid undersökningarna framkom husgrunder, broläggningar, härdar och stolphål. Broläggningarna var lagda i upp till sex lager av rundvirke. Inom en husgrund framkom en vad som tolkas som en skomakarverkstad och i en annan en kammakarverkstad med mycket spill.

Fyndmaterialet bestod av totalt av 6094 fyndnummer. Föremålen utgjordes av läder- och träföremål såsom skor, slidor, fat, lock, laggkärll nätnålar mm. Keramik förekom i mindre omfattning och utgjordes av svart- och rödgods samt keramik av förhistorisk karaktär.

Den äldsta fasen kan genom fyndmaterialet knytas till perioden 1000-1100-tal och den yngsta till 1600-talet.

2007-07-20

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Ösmo sn, Kängsta 1:8, RAÄ 438**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Bengt Elfstrand**Ekonomiskt kartblad:** 9I8e**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 5682/71**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x 654348 y 162384

Landskap	Sö
Socken/Stad	Ösmo sn
Fornlämningsnummer	RAÄ 438
Fastighet/kvarter	Kängsta 1:8
Fornlämningstyp	Boplats
Undersökningsår	1973
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Kartor, manus, kontaktkopior, negativ, fältritningar
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Bronsålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1973 (1974).	
Sammanställt av, namn och datum Kerstin Forslund 2004-12-13	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Boplatslämningar från bronsålder Sö, Ösmo sn, Kängsta 1:8, RAÄ 438

Undersökningen föranleddes av en tomtavstyckning på Kängsta gårds ägor. Uppdragsgivare var lantbrukare Olle Wretman. Undersökningen genomfördes 25/6-12/7 1973. Den totala ytan för undersökningen var 300 m².

Undersökningsområdet ligger i den innersta delen av en uppodlad dalgång. Dalgångens båda sidor kantades av blandskog som växte i moränmark. I dalgången dominerade finlera.

Anläggningarna som undersöktes låg på en östsluttning ned mot den intilliggande åkermarken. På östsluttningen dominerade sand. I den södra änden av sluttningen låg en terrass som var ca 10 m bred. Den omgivande terrängen var stenig. Enligt fornlämningsinventeringen som gjordes 1951 (av G Winberg) bestod fornl 438 av tre stensättningar, som var tveksamma, eftersom de var otydliga och formade så att det inte gick att utesluta att det var odlingsrösen. De låg strax intill åkermark.

Vid undersökningen påträffades fem stensättningar:

A 1, var en OVAL STENSÄTTNING med 2 kantkedjor, som mätte 8x10,5 m i diam och var 0,85-2,00 m h. med underliggande boplats. Stensättningen låg i den norra delen av området. Före avtorvningen syntes den som en svag förhöjning i slänten. Stensättningens packning hade stenar som mätte mellan 0,20-2,0 m. Centralt fanns en packning som till ytan mätte 3,0-3,5 m och hade stenar av storleken 0,40-1,95 m. Mellan de större stenarna fanns mindre enstaka stenar. Runt packningen i centrum fanns en kantkedja 3,75x4,0 m i diam. I öster begränsades den centrala packningen av kantkedjan men i V och Ö var kantkedjan mer diffus. Centralt i anläggningen framkom, mellan två stenblock under stenpackningen i sandblandad jord, ett fyndlager som mätte 1,7x3,6 m och var 0,1 m tjockt. Spritt i lagret påträffades keramikskärvor, slagg, obrända och brända ben. Utanför denna fanns en packning som bestod av glest lagda ömsom stora och ömsom små stenar. I norra delen på anläggningen stod en rest sten som var 0,35 m h. I södra delen av anläggningen fanns en kantkedja som låg som en yttre begränsning i en halvcirkelbåge.

S om fyndlagret dock innanför kantkedjan fanns under stenpackningen ett lager med sandblandad jord som var 2x2,5 m till ytan och var 0,1 m tjockt. I lagret påträffades keramik, tänder, obrända och brända ben.

Utanför den inre men innanför den yttre kantkedjan påträffades enstaka fynd såsom br lera, slagg, tänder, obrända och brända ben. Mellan och under stenpackningen i anläggningens norra del påträffades en järnring med runt tvärsnitt av recent karaktär.

I packningen innanför den inre kantkedjan i den NÖ delen av anläggningen påträffades en knocksten.

A2, var en HÖGLIKNANDE STENSÄTTNING, som mätte 3,75x3,95 m och var 0,15 m hög. Den låg centralt i gravfältet. Anläggningen syntes som en svag förhöjning före avtorvningen. I stensättningen fanns dels skörbränd sten och dels stenblock. I centrum på högen påträffades, i ytan, ett 1,5x1,9 m stort och ett 0,20 m djupt lager av kol. Det omgivande sandlagret var gråfärgat och 0,25 m djupt. Anläggningen vilade på gul sand.

Fynd av kol i anläggningen.

A3, var en REKTANGULÄR STENSÄTTNING med kantkedja, 4x5 m i diam och 0,3 m h som sträckte sig i VNV-ÖSÖ riktning. Den låg i gravfältets södra del. Före avtorvningen syntes anläggningen som en svag stenig förhöjning. I S delen låg ett block. Stensättningen bestod av en packning av 0,2-0,6 m stora runda stenar. S om blocket var stenarna något kantigare, troligtvis frostsprängda. Många stenar var vita och bestod av kristallinisk kalksten.

Anläggningen begränsades av en kantkedja av 0,20-1,20 m stora stenar som var lagda som i en rektangel med en flat sida vänd utåt i anläggningen. I söder begränsades anläggningen av det stora blocket, som var 3,0x1,5 m stort. Där fanns ingen kantkedja. Fyllningen var gråfärgad och 0,35 m djup. Den bestod av sten och sand och förekom i hela anläggningen.

I den gråaktiga sanden, innanför kantkedjan i ett 0,3 m djupt lager påträffades keramik, bränd lera, lerslagg, harts,

2007-07-20

obrända och brända ben samt något organiskt material i en sotig porös massa.

A4, var en OREGELBUNDEN, RUND STENSÄTTNING, ca 3,50 m i diam, 0,1 m hög med kantkedja och med underliggande boplats. Anläggningen låg i gravfältets Ö del. Stensättningen var ej synlig före avtorvningen. Den bestod av en gles och oregelbunden stenpackning av 0,05-0,50 m stora rundade stenar. Stenarna verkade uppkastade utan inbördes ordning i flera lager. I anläggningens S halva fanns tre klumpstenar som utgjorde stensättningens gräns mot V. I östra delen av anläggningen intill stenpackningen påträffades ett 2,0x2,5 m stort och 0,3 m djupt lager som bestod av gråaktig sand. I lagret, som tillhörde boplatsen, framkom en keramikskärva och en bit bränd lera.

A5, var en OREGELBUNDEN RUND STENSÄTTNING, som var 3x3,5 m i diam. Anläggningen låg i gravfältets södra del och syntes inte före avtorvning. Stenpackningen var gles och oregelbunden och bestod av rundade stenar som mätte 0,05-1,0 m i diam. Anläggningen visade sig vara en naturbildning.

Keramikfynden som gjordes på platsen var av samma typ som man finner på en bronsåldersboplats dvs rabbig och fingerstruken keramik.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Ösmo sn, Vansta**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Bengt Elfstrand**Ekonomiskt kartblad:** 9I8d**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 3596/72, 4484/72**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:**

RAÄ 212-213 x6541,97 y1619,80

RAÄ 214 x6541,93 y1619,96

RAÄ 517 x6542,08 1619,87

Landskap	Sö
Socken/Stad	Ösmo sn
Fornlämningsnummer	RAÄ 212-213, 214, 517
Fastighet/kvarter	Vansta 5:2
Fornlämningstyp	Gravfält, boplats
Undersökningsår	1972-73
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Ärendehandlingar, manus, negativ, kontaktkopior, fotoplaner, tornfotokartor, fältritningar, datadiskett med anläggningsbeskrivningar A1-A123 och provrutsprotokoll, konserveringsrapport.
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Äldre järnålder-Vendeltid

2007-07-20

Resultaten har publicerats i:

Arkeologi i Sverige 1972 (1973), Arkeologi i Sverige 1973 (1974)

Sammanställt av, namn och datum

Kerstin Forslund 2004-12-20

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Två gravfält och boplatsslämningar från äldre järnålder-Vendeltid i Up, Ösmo sn, Vansta.

På uppdrag av Ösmo och Nynäshamns kommun gjordes under sommaren och hösten 1972 och sommaren 1973 en arkeologisk delundersökning av fornl 212-213. Ösmo kommun bekostade fältundersökningen medan Nynäshamns kommun bekostade rapportarbetet. Undersökningen föranleddes av planerad villabebyggelse.

Fornl 212 bestod av ett gravfält med 20 registrerade lämningar, 16 runda stensättningar och 4 resta stenar. Norra och västra delen undersöktes och togs bort, ca 40 anläggningar påträffades. Fornl 213 utgjordes av sentida boplatsslämningar.

Av fornl 212-213 undersöktes totalt år 1972 en yta på 7200 m². Under 1973 undersöktes en yta på 2100 m². 310 m² av fornl 214 undersöktes 1972 och 230 m² undersöktes 1973. Fornlämning 517 bestod av fyra härdar, som uppmärksammades av B Elfstrand under de arkeologiska undersökningarna av fornl 213. Två av härdarna undersöktes men de andra två schaktades bort innan anmälan gjordes.

Undersökningsområdet låg på en låg, flack moränförhöjning och en moränbacke i sydslutning. Vid undersökningen av gravfältet påträffades ett underliggande kulturlager med boplatsslämningar. På de högre klackarna i norra delen utbreddes sig ett område med lämningar av boplatsskikt som omfattade två husgrundslignande anläggningar, 25 härdar samt ett antal sotfläckar. Anläggningarna täcktes av ett 0,1 m tjockt kulturlager som innehöll fynd såsom lerklining, bränd lera och enstaka keramikfragment. Strax söder om boplatsten fanns ett gravfält med två rösen i moränkrönläge. Rösena omgavs av runda stensättningar som daterades i huvudsak till folkvandringstid. I området fanns också stenanhopningar med enstaka boplatssfynd samt några härdar; totalt 37 anläggningar. Fosfatkartering gjordes på boplatssområdet. Strax S och SO om boplatssområdet låg 14 runda stensättningar. Dessa daterades till vendeltid.

År 1973 slutfördes undersökningarna på fornl. 212-213. Sammanlagt undersöktes 95 anläggningar under åren 1972 och 1973 varav 18 undersöktes 1973. Gravarna daterades till romersk järnålder - vendeltid.

Undersökningarna på fornl 214 föranleddes av planerad villabebyggelse. Gravfältet, som bestod av två högar, sex stensättningar och en mittblocksgrav, delundersöktes. Gravfältet som låg på lermark omfattade totalt nio anläggningar. Fem av dessa undersöktes 1972. I gravarna påträffades fynd såsom spelbrickor av ben, ett bryne, nitar, spikar samt keramik. Högarna och två av stensättningarna daterades till vendeltid. Mittblocksgraven var troligtvis äldre. 1973 slutfördes undersökningarna av fornl 214. Undersökningen 1973 omfattade fyra runda stensättningar. Inga fynd framkom. Gravarna daterades till äldre järnålder eller bronsålder.

Fornl 212-213 omfattade följande fornlämningstyper:

RÖSEN OCH JORDBLANDADE RÖSEN, 3 st, A3, A6, A110

MITTBLOCKSGRAVAR, 6 st, A37, A38, A55, A58, A59, A78

REST STEN, 1 st, A73

RUNDA STENSÄTTNINGAR, 40 st, A1, A4, A5, A10, A11, A12, A13, A14, A15, A18, A19, A20, A21, A22, A23, A24, A27, A28, A32, A40, A48, A53, A54, A57, A60, A61, A62, A67, A69, A70, A71, A101, A104, A105, A108, A109, A111, A112, A117, A118

OVALA STENSÄTTNINGAR, 8 st, A2, A7, A9, A26, A39, A72, A116, A120

HÖGAR, 3 st, A25, A100, A107

STENSAMLINGAR, 2 st, A8, A99

REST AV KANTKEDJA, 1 st, A123

2007-07-20

Två gravfält och boplatzlämningar från äldre järnålder-vendeltid i Up, Ösmo sn, Vansta.

Begravningsstyp varierade på gravfälten men i den nordöstra delen av gravfältet dominerade brandlagret som förekom i 8 av 10 gravar. På gravfältet fanns även andra typer av begravingar representerade såsom 8 urnegravar, 4 urnegropar, 3 bengropar, 1 brandgrop, 10 benlager och 13 brandlager. Två gravar, A111 och A117, tolkades som skelettbegravingar utan att skelettdelar återfanns. Kistschakten var orienterade i nordost-sydvästlig riktning och mätte ca 2 m på längden och var 1,5-1,8 m breda. Hartstätningar förekom i gravar med urnegropar och urnor. Ofta förekom spridda brända ben i gravarna. I 7 gravar fanns täcksten som låg ovanpå gravgömman. I några gravar fanns det en sten i botten på bengömman. På en stensättning med kantkedja fanns ett gravklot.

I gravarna påträffades fynd såsom en holkyxa av järn, en vendeltida hank av järn, bronsföremål i form av remändesbeslag, söljor, häkteknappar, bälteplattor och ett genombrutet spänne. Man påträffade även melonpärlor och kamfragment. Dessutom förekom malstenar och knackstenar samt flintavslag på området.

I en RUND STENSÄTTNING med kantkedja (A5), 5,5 m i diam och 0,4 m hög, fanns ett brandlager. I brandlagret påträffades spridda krukskärvor, remändesbeslag av brons, 2 st bronsknappar till häktespänne, 1 st tungformigt bronsbeslag med nithål och ögla i ena änden till ask samt botten och 5 mynningsbitar till en slammad kruka.

I A 8, ett 0,7 m högt JORDBLANDAT RÖSE med kantkedja, fanns en urnegrav. Under en benkoncentration påträffades 15 st krukskärvor. I mittpackningen påträffades även en hartstättningsring och kamfragment.

I A10 vilket var en RUND STENSÄTTNING, 6,5 m i diam och 0,4 m djup, med en yttre friliggande kantkedja. Där påträffades en bronsnit till en benkam, 21 st benkamsfragment, en hartstättningsring och 77 krukskärvor bl.a. med mynningsdekor.

A11 var en RUND STENSÄTTNING, 3,0x3,5 m och 0,5 m djup, med kantkedja fanns en bengrop, som var 0,3 m i diam och 0,14 m djup. I gropen påträffades en sölja av brons med halvrund fast bygel och rektangulär fästeplatta, 19 kamfragment varav 8 ornerade med kantlinjer och små streck. Dessutom påträffades brända ben.

A15 var en RUND STENSÄTTNING, 4,5 m i diam och 0,4 m djup. I denna påträffades ett benlager 1,0-1,5 m stort, 0,25 m tjockt. Mitt i benlagret framkom en oregelbunden sotfläck i vilken påträffades en sölja av brons med rund bygel och avlång fästeplatta med rundad ände, två remändebeslag av brons, ett bältebeslag av brons, 10 fragmenterade bronsbleck, en spiralpärla av brons samt 7 st kamfragment.

A21 var en RUND STENSÄTTNING, 3,5x4,2 m i diam och 0,6 m djup med ett brandlager som var 1,9 m i diam och 0,23 m tjockt. Där påträffades spridda i brandlagret 4 st bronsspiralpärlor (koniska av virad platt ten), en skålla av brons, 6 st bronsband (fragment), 1 st glaspärla, 10 st försmälta glas-och glasflusspärlor, (röda, gröna och blå). 11 st kamfragment från en enkelkam med stödskenor ornerad med kantlinjer samt ett lerkärl med ca 12 cm bottendiam, 17 cm mynning och 13 cm hög.

I ytterligare en RUND STENSÄTTNING, A24, som var 4 m i diam och 0,3 m hög med kantkedja och ett brandlager med urnegrav fanns ett runt genombrutet spänne av brons med ett kors i centrum och punkt-cirkeldekor, 14 st fragmentariska bronsband, 4 st bronsspiralpärlor, 10 st tunnformiga och koniska pärlor av glasfluss (röda, blå och gröna). I brandlagret fanns även 20 skärvor från en slammad kruka samt 92 skärvor från ytterligare en slammad kruka.

A32 var en RUND STENSÄTTNING, 4 m i diam och 0,35 m hög, med ett brandlager som mätte 1,25 m i diam och var 0,14 m tjockt. Där påträffades en urna som var fylld med brända ben. I brandlagret påträffades dessutom en torshammare av järn och två fragment, en spiralpärla av försilvrat brons (konisk), glas-och glasflusspärlor (röda, gröna, blåa och gula) och glassmältor.

A109 var en RUND STENSÄTTNING, 8,0 m i diam och 0,48 m hög. Där hittades en björnklo, harts och krukskärvor.

2007-07-20

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Ösmo sn, Sittesta 1:20, RAÄ 258**Ansvarig institution:** Uv**Ansvarig för undersökningen:** Bengt Elfstrand**Ekonomiskt kartblad:** 9I 8e**Lst:s dnr:** -**Eget dnr:** 5258/71, 3124/72**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** X6541902 Y1621367

Landskap	Sö
Socken/Stad	Ösmo
Fornlämningsnummer	258
Fastighet/kvarter	Sittesta 1:20
Fornlämningstyp	Gravfält
Undersökningsår	1971
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Materiallista, manus, negativ, kontaktkopior, fältritningar, anläggningsbeskr.
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Ej daterade. Äldre järnålder ?
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1971	
Sammanställt av, namn och datum Björn Wickman 2004-12-15	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Gravar vid Sittesta i Ösmo socken, Södermanland, RAÄ 258.

Med anledning av ombyggnad av väg 73 utförde Riksantikvarieämbetets Undersökningsverksamhet en arkeologisk delundersökning av gravfält RAÄ 258 vid Sittesta i Ösmo socken. Gravfältet är beläget mellan Ösmo kyrka och väg 73. Endast gravfältets östligaste del, gränsande mot väg 73 berördes av utbyggnaden. Uppdragsgivare var Vägverket som också stod för kostnaderna.

Gravfältet utgörs enligt Riksantikvarieämbetes fornlämningsregister av ca 20 runda stensättningar, två kvadratiske stensättningar samt tre resta stenar. Det är beläget i en gammal beteshage i en sydsluttande del av en moränås intill väg 73. Flera anläggningar inom fornlämningen är kraftigt förstörda av olika vägbyggen.

De runda stensättningarna är 4-15 m i diam. och 0,1- 0,4 m h. De flesta är övertorvade. En anläggning kan ursprungligen ha haft ett mittröse. De kvadratiske stensättningarna är 9x9 resp. 6x6 m stora med kantkedja, den senare med tre st. bevarade hörnstenar. De resta stenarna är 1,5 resp. 1,0 m stora.

Sammanlagt undersöktes fem anläggningar, alla fyndtomma. Omedelbart väster om A6 påträffades ett obränt ben.

Anläggning 1 utgjordes av en RUNDAD STENSÄTTNING, 3,5x4,5 m stor och 0,2 m hög. Packningen tangerade A2. Anläggningen var före undersökning helt övertorvad. Den glesa, av 1-2 lager sten uppbyggda packningen bestod av 0,2-0,8 m stora stenar. Anläggningen var fyndtom och vilade på gult grus.

A2 hade formen av en HALVCIRKELFORMAD STENSÄTTNING, 6,5x9 m stor och 0,3 m hög. Anläggningen har troligen ursprungligen varit rund. Packningens östra halva saknades där vägsälanten tog vid. Ursprunglig utbredning kan bedömas till ca 9 m i diam. Packningen var uppbyggd av ett lager 0,35-1,00 m stora stenar som var övertorvade. Mellan packningens stenar fanns en fyllning av jord och småsten. Under packningen fanns ett 0,15 m tjockt gråaktigt jordlager. Därunder var ett 0,1 m tjockt mörkfärgat gruslager där två sotgropar påträffades. Den större var 2,75 m i diam. och 0,45 m djup och var belägen i centrum av anläggningens resterande halva. Den andra sotgropen var ca 1,5x1,6 m stor och ca 0,15 m djup. Båda hade en konkav bottenform och var fyllda med sten som ej var skörbränd. Anläggningen var fyndtom och vilade på gul sand.

A3 utgjordes av en OREGELBUNDEN STENSÄTTNING, något triangulär till formen och 2,75x5,0 m stor. Anläggningen hade en höjd av 0,3 m och syntes ej före undersökning. Stenarna i packningen var 0,3-0,6 m stora. Fyllningen bestod av småsten och jord. I en spets från anläggningens södra del utgick två raka kantstensrader. Under packningen fanns mörk jord som övergick i ett ca 0,15 m tjockt lager mörkfärgat grus som fortsatte ned till anläggningens botten. Inga fynd påträffades. Under anläggningen vidtog gul sand.

A5 utgjordes av en OREGELBUNDEN STENSÄTTNING, något triangulär till formen, 3,0x3,5 m stor och 0,15 m hög. Anläggningen var ej synlig före undersökning. Den var uppbyggd av 0,2-0,7 m stora stenar. Packningen var tät och fylld med småsten och jord. I det NV hörnet låg två 0,65 m stora stenar i rad. Dessa var lagda med en flat sida vänd utåt som stack upp över den övriga packningen. Under packningen fanns mörkfärgat grus och därunder gult grus. Anläggningen var fyndtom.

A6 var kraftigt förstörd av vägsälanten i öster och kan närmast liknas vid en OREGELBUNDEN STENSTRÄNGSLIKNANDE STENSAMLING. Anläggningen var 1,75x7,0 m stor och ca 0,2 m hög. Packningen utgjordes av 0,3-0,6 m stora stenar. Mellan dessa fanns en fyllning av småsten och jord. Omedelbart väster om stenpackningen påträffades ett obränt ben. Anläggningen var i övrigt fyndtom. Under packningen fanns ett 0,05 m tjockt sotigt gruslager. Anläggningen vilade på gul sand.

2007-07-20

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Ösmo sn, Vansta, RAÄ 210**Ansvarig institution:** Uv**Ansvarig för undersökningen:** David Damell**Ekonomiskt kartblad:** 9I 8d**Lst:s dnr:** -**Eget dnr:** 2807/69**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** X6542270 Y16195850

Landskap	Sö
Socken/Stad	Ösmo
Fornlämningsnummer	210
Fastighet/kvarter	Vansta
Fornlämningstyp	Gravfält
Undersökningsår	1969-1970
Typ av undersökning	Slutundersökning
Dokumentationsmaterial	(Manus), negativ, kontaktkopior, fotoplaner, renritningar, fynd, anläggningsbeskrivningar, fyndteckningar.
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Äldre järnålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1969 och 1970	
Sammanställt av, namn och datum Björn Wickman 2004-12-09	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Gravar från äldre järnålder vid Vansta i Ösmo sn, Södermanland.

Under åren 1969-1970 slutundersöktes och borttogs hela fornlämning nr 210, ett gravfält från äldre järnålder vid Vansta i Ösmo sn, Södermanland. Uppdragsgivare var Ösmo kommun som ville frilägga marken för villabebyggelse.

RAÄ 210 låg på kanten av en långsträckt moränrygg med omkringliggande leruppfyllda sprickdalar. Söder om fornlämningen vidtog ett mer flackt landskap. Före den arkeologiska undersökningen utgjordes fornlämningen av fyra registrerade stensättningar, men efter avtorvning framkom en helt annan fornlämningsbild.

Totalt undersöktes 35 anläggningar varav 34 var mer eller mindre tydliga gravkonstruktioner samt en härd. Gravarna kan i huvudsak dateras till romersk järnålder.

Gravtyper

Två anläggningar, A1 och A2, kan föras till kategorin RÖSELIKVANDE STENSÄTTNING. De hade en storlek av 11 resp. 13 m i diam och en höjd av 1,0 resp. 0,7 m. Ytan var något konkav. De var båda gravfältets högst belägna anläggningar och kom därmed att få en viss monumentalitet genom läge och storlek. Stenpackningarna var flerskiktade och bestod av ca 0,2-1,5 m stora stenar. Ovanpå och mellan stenarna fanns en fyllning av småsten och grus, speciellt framträdande i anläggningarnas ytterkanter. A1 hade en kantkedja.

18 anläggningar kunde föras till kategorin RUND STENSÄTTNING, A3, 4, 8, 9, 11, 13, 14, 17, 18, 20, 23, 24, 25, 27, 30, 31, 32, 33. Storleksmässigt varierade denna kategori mellan 1,8-9,0 m i diam. Höjden var i allmänhet ca 0,2-0,4 m. 13 anläggningar hade kantkedja. Packningarna var uppbyggda av 0,1-0,8, i allmänhet 0,1-0,4 m stora runda och skarpkantade stenar som var lagda i ett lager. Anläggning 3 och 4 hade mittstenar samt varsin större sten i anläggningarnas nordöstra hörn.

Fyra anläggningar bedömdes höra till kategorin FYRSIDIG STENSÄTTNING, A12, 15, 16, 35.

De varierade storleksmässigt mellan 1,6x2,0 och 3,0x5,5 m. Samtliga hade antydning till kantkedja. Stenmaterialet utgjordes av ca 0,05-0,40 m stora stenar. Packningarna var glesa och ca 0,2 m tjocka.

En anläggning kan närmast benämnas OREGELBUNDEN OVAL, A26. Den hade en storlek av ca 3x6 m med en stenpackning av 0,2-0,8 m stora stenar. I packningens centrum fanns en 1x2 m stor och 0,3 m djup grop liggande i VNV-OSO riktning. Vid dess VNV kortsida låg en 1,15 m stor sten med en flat lodrät sida vänd in mot gropen.

Fyra anläggningar förs till kategorin REST STEN, A5, 6, 7, 10. Stenarna var 1,2-2,0 m långa och omkullfallna. I endast ett fall, A10, kunde ett bränt ben möjligen knytas till anläggningen.

Till kategorin STENPACKNING kunde fyra anläggningar föras, A21, 22, 28, 29.

Dessa varierade storleksmässigt mellan 1x2,5 och 4,5x6,5 m. De var till sin profil flacka och utgjordes av mycket glesa stenpackningar bestående av 0,05-0,8 m stora stenar. Ingen av anläggningarna innehöll benrester eller andra fynd och deras status som grav är osäker.

En anläggning, A19, kan närmast beskrivas som en OREGELBUNDEN BLOCKSAMLING uppbyggd av 0,6-1,5 m stora stenar.

2007-07-20

Gravskick

Flera olika typer av gravskick har brukats. Dessa är enstaka brända ben, benlager, urnegrav, spridda brända ben, samt brandlager. I flera fall har en kombination av olika begravningskick konstaterats; A1 innehöll såväl enstaka brända och obrända ben i ett benlager samt en urna med tänder. A2 innehöll både ett benlager och ett brandlager. A24 betecknas som urnegrav med benlager. A26 har karakteriserats som en skelettbegravning med enstaka brända ben utifrån den 1x2 m stora grop som fanns i anläggningens centrum. Spår av skelett påträffades dock inte.

Fynd

Fyndmaterialet utgjordes främst av brända ben, krukskärvor samt harts. Fyndfrekvensen var ganska låg vilket är vanligt för gravfält från denna tid. Några fynd förtjänar dock en närmare granskning. Den fyndrikaste graven var A2. En rund, röseliknande stensättning med en diam av 13 m. I brandlagret påträffades bälteplattor av brons, utförda i genombruten teknik, samt tre st. hålkälade ringar som även de troligen ingått i bältet, 2 st. x-formiga beslag samt ytterligare fragment av brons och järn. I samma anläggning påträffades också 25 st. glasklumpar samt björnklor. Gravens monumentala utformning i kombination med fyndmaterialet pekar på att den gravlagde personen kan ha haft hög status. Ytterligare två gravar hade fyndmaterial där glas ingick. I A9 framkom en glasbit och en glasklump. Glasbiten var till färgen gul och transparent och hade små ovala blåsor. I A17 påträffades en gul glasbit med små runda blåsor, möjligen också med en slipad matt yta.

Bland föremål av brons kan nämnas en 28 mm lång fragmentarisk nål med profilerat huvud som påträffades i A26. I A3 framkom en välbevarad 35 mm lång fibula, en 14 mm lång bronsnit samt en stenyxa med slipad egg. Kamfragment konstaterades i två gravar, A14 och 24. I A15 framkom en löpare.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö. Österhaninge sn, Söderby, RAÄ 307**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Bengt Elfstrand**Ekonomiskt kartblad:** 10I 2g Stockholm**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 5107/73**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x 6564,64 y 1630,19

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Österhaninge socken
Fornlämningsnummer	RAÄ 307
Fastighet/kvarter	Söderby gård
Fornlämningstyp	Gravfält och förmodad stenåldersboplats strax söder om RAÄ 307
Undersökningsår	1974
Typ av undersökning	Totalundersökning
Dokumentationsmaterial	Handskrivet delmanus, negativ, kontaktkopior, fotoplaner, renritningar
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja (tillsammans med anläggningsbeskrivningar)
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	RAÄ 307 – sen vikingatid. Stenåldersboplats – tidig- eller mellanneolitikum?
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1974	
Sammanställt av, namn och datum Bengt Jacobsson 2004-12-01	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Vid byggandet av den nya huvudleden, väg 73 mot Nynäshamn, kom fornlämning 307 vid Söderby gård i Österhaninge socken att beröras av markarbetena. Fornlämningen kom därför att totalundersökas sommaren 1974. Vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering år 1951, registrerades 8 runda fylldastensättningar och 2 högar inom fornlämningsområdet.

RAÄ 307 låg ca 150 meter sydväst om Söderby gård vid östra foten av ett bergsmassiv. Större delen av de undersökta anläggningarna var belägna på den östra slänten och på sandmarken norr om berget. Sammanlagt avtorvades 2 600 kvadratmeter varav 2 000 kvadratmeter rensades med blåspett. Vid Riksantikvarieämbetets fornminnesinventering år 1951 registrerades 8 runda fylldastensättningar och 2 högar.

Gravfältet:

Vid den arkeologiska undersökningen påträffades och undersöktes 21 anläggningar. Av dessa utgjordes 5 st av högar, 2 st av "runda markförhöjningar", 3 st av härdgropar, 3 st av stolphål, 8 st av naturbildningar och 2 st av recenta anläggningar.

Högarna varierade i storlek mellan 3,5 och 8 meter i diameter. Höjden varierade mellan 0,4 och 1,0 meter. I två av högarna saknades helt spår efter skelett och gravgods. De har ändå bedömts vara gravhögar. I de tre andra högarna fanns spår efter skelett och fynd i form av kistspikar, järnknivar och krukskärvor.

De två "runda markförhöjningarna" var i ena fallet en skelettgrav och i andra fallet en brandgrav. Även här förekom gravgods i form av krukskärvor och järnfragment.

Vid sidan av dessa sju gravar fanns också enstaka bosättningsspår i form av stolphål och härdgropar. Då dessa ligger under gravarna är de tillkomna innan området tas i anspråk för gravläggning under sen vikingatid, men någon närmare datering låter sig inte göras.

Samtidigt med undersökningen av gravfältet grävdes också ett 1x12 meter stort schakt strax söder om RAÄ 307. Enligt folk på Söderby gård hade man hittat stenxor på platsen. Under ett ca +,2 meter tjockt torv- och myllager vidtog den gula sanden. Inga mörkfärgningar eller lager kunde iakttagas. De enda fynden utgjordes av ett fåtal glas- och porslinsbitar samt delen till en spade. Trots avsaknaden av fynd har en datering till tidig- /mellanneolitikum föreslagits.

Sammanfattningsvis kan sägas att gravfältet RAÄ 307 omfattade sju gravar som daterades till sen vikingatid. Enstaka spår efter en äldre bosättning hittades under gravarna. Tidigare fynd av stenxor söder om RAÄ 307 resulterade i att en mindre undersökning gjordes här. Några spår efter en bosättning påträffades dock inte.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Österhaninge sn, Kikarberget, RAÄ 169**Ansvarig institution:** Uv**Ansvarig för undersökningen:** Bengt Elfstrand**Ekonomiskt kartblad:** 10I 1g**Lst:s dnr:** -**Eget dnr:** 1796/67**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** X6559050 Y1634500

Landskap	Sö
Socken/Stad	Österhaninge
Fornlämningsnummer	169
Fastighet/kvarter	Kikarberget
Fornlämningstyp	Gravfält
Undersökningsår	1973
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Materiallista, anläggningsbeskrivningar, fyndlista, fältritningar, översiktskartor, negativ, kontaktkopior, äldre ärendehandlingar.
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Äldre järnålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1973	
Sammanställt av, namn och datum Björn Wickman 2004-12-15	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Skadade gravar vid Kikarberget i Österhaninge socken, Södermanland.

På grund av skadegörelse i samband med tidigare vägbyggnation undersöktes tre stensättningar vid Kikarberget, RAÄ 169 i Österhaninge socken. Strax intill ligger fornborgen RAÄ 170, vilken även den utsatts för skadegörelse.

Skadorna uppmärksammades redan år 1964 men efterundersökning kom att ske först 1973 då anläggningarna A11, 15 och 17 undersöktes. Flera gravar som finns med på den gravfältskarta som A. Nordström och G. Lindqvist upprättade år 1954 kunde inte lokaliseras vid 1973 års undersökning. Detta gäller anläggningarna A4, 6, 7, 10, 26 och 27.

Enl. RAÄ's fornminnesinventering utgörs RAÄ 169 av ett gravfält med minst ett 20-tal anläggningar. Dessa utgörs av runda stensättningar, 5-10 m i diam. och 0,15-0,30 m höga. De är övertorvade med i ytan synliga stenar. Tre har mittgrop, ca 1,2-1,5 m i diam. och 0,10-0,15 m dj.

Gravfältet är beläget i skogs- och tomtmark i en moränsvacka i sydslutningen av en Ö-V gående bergsrygg.

Anläggning 11 utgjordes av en RUND SKADAD STENSÄTTNING MED KANTKEDJA, 3,2x3,5 m i diam. och 0,2 m hög.

Av denna anläggning återstod enbart den NÖ kvartscirkeln. Stenpackningen var enskiktad och bestod av 0,15-0,55, företrädesvis 0,2-0,3 m stora stenar. Stenmaterialet var mestadels rundat. Fyllningen utgjordes av mylla och 0,1 m stora fyllnadsstenar som var spridda i hela anläggningen. Av kantkedjan återstod endast den del som gränsade mot den kvarvarande stenpackningen. Den bestod av 0,25-0,55, företrädesvis 0,3 m stora stenar. Formen på stenarna var rektangulära eller fyrkantiga. Flera var lagda i sin längdriktning. Anläggningen som var fyndtom vilade på grus.

Anläggning 15 utgjordes av en RUND SKADAD STENSÄTTNING MED KANTKEDJA, 4 m i diam. och 0,3 m h.

Av den runda stensättningen återstod endast den västra halvan. Den hade en svagt välvd profil. Stenpackningen var enskiktad och bestod av 0,15-0,60, huvudsakligen 0,20-0,40 m stora stenar. Fyllningen mellan stenarna utgjordes av mylla. Anläggningen omslötts av en kantkedja som löpte i halvcirkel runt den resterande packningen. Stenarna var 0,15-0,40 m stora, rektangulära, och lagda i längdriktning.

Strax öster om anläggningens centrum, utanför den del av packningen som bevarats fanns en 0,8 m stor sten som legat under den raserade packningen. Invid denna sten påträffades ett 0,60x0,70 m stort och 0,10 m djupt område med brända ben, nedgrävda i sterilt grus. I den västra delen av fyndlagret fanns en 0,25 m stor och 0,18 m djup grop innehållande brända ben. Intill gropen påträffades en hartstättningsring. Under anläggningen vidtog grus.

Anläggning 17 utgjordes av en RUND SKADAD STENSÄTTNING MED KANTKEDJA, 3,2x4,0 m i diam. och 0,1 m h.

Anläggningen var skadad i Ö där ca 0,8 m saknades. Stenpackningen bestod av 0,05-0,60 stora rundade och enstaka flisiga stenar. Packningen var tät i N och V. Centralt i anläggningen fanns en oval, N-S orienterad och 1,2-1,8 stor stenfri yta med enstaka stenar. En 0,6 m stor sten var placerad i NV kanten av den tomma mittytan.

Kantkedjan löpte i en halvcirkelbåge kring den oskadade delen av anläggningen. Stenarna som var lagda i längdriktning var 0,15-0,35 m stora. Centralt i anläggningen, under en flat sten, påträffades en koncentration av

2007-07-20

brända ben. Denna var 0,20-0,25 m stor och 0,08 m djup. Under anläggningen vidtog grus.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö. Överjärna sn. Klockaregården 1:1, Enevägen**Lst:s dnr:****Ansvarig institution:** UV**Eget dnr:****Ansvarig för undersökningen:** Bengt Elfstrand**Fynd:** Ja Nej **Ekonomiskt kartblad:** 10I 0a**Lägeskoordinater:** x 6553,10 y1600,74

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Överjärna socken
Fornlämningsnummer	
Fastighet/kvarter	Klockaregården 1:1, Enevägen
Fornlämningstyp	Härd
Undersökningsår	1984
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Foton, kartblad, fältritning
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej (inga fynd)
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Förhistorisk tid
Resultaten har publicerats i:	
Sammanställt av, namn och datum Bengt Jacobsson 2004-11-30	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Då Södertälje kommun grävde schakt för fjärrvärmeledningar i Enevägen i Järna samhälle, påträffades en härd.

I södra schaktväggen framkom en härd som till hälften schaktades bort. Härden låg i gul sand och överlagrades av ett grått sandlager. I härden förekom sot, kol, skärvsten och skörbränd sten. Inga fynd påträffades. Härden dokumenterades genom en profilritning.

Troligen skall härden dateras till förhistorisk tid.

2007-07-20

Stämplrar:

Undersökning: Sö. Överjärna sn. Linga 1:6. RAÄ 130**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Bengt Elfstrand, Marianne Summanen**Ekonomiskt kartblad:** 10I 0a**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 2790/81**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x6551,54 y1601,04

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Överjärna sn.
Fornlämningsnummer	RAÄ 130
Fastighet/kvarter	Linga 1:6
Fornlämningstyp	Boplats
Undersökningsår	1981
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Rapport makrofossilanalys, negativ, kontaktkopior, 14C-analys, slutredovisning, anläggningsbeskrivningar och lagerbeskrivningar (handskrivna).
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej (saknas)
Ekonomisk karta eller stads/kvarter skarta bifogas	Ja
Datering	Yngre bronsålder – äldre järnålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1981	

2007-07-20

Sammanställt av, namn och datum

Bengt Jacobsson 2004-11-24

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Men anledning av planerad utbyggnad av väg E4 mellan Vagnhärad och Järna trafikplats, delundersöktes en sandplåt i en dalsänka strax öster om en boplats med skärvstensrösen och skålgropsförekomst (RAÄ 130). Plåtån omfattade ca 4 000 kvadratmeter och var belägen på nivåer varierande mellan 30 och 35 m.ö.h. Undersökningsytan utgjorde en fossil odlingsyta. Ca 50 anläggningar påträffades och undersöktes. Bland anläggningarna var sot- och kolfläckar samt årderspår vanligast, men här förekom också härdar, enstaka stolphål och två gravar.

Antydning till parcellgränser påträffades också i form av svaga släntkanter och stensamlingar. Utspridda över ytan förekom också rundnötta krukskärvor, avslag av kvarts och flinta, skärvsten och sex härdar.

I norra delen av sandplåtån fanns en bergsklack med två rösen och en skålgropsförekomst. Det ena röset innehöll en grav med brända ben, medan det andra bestod av röjningssten. Ytterligare en grav, bestående av en stensättning, undersöktes intill berget i söder.

Handskrivna och delvis svårlästa anläggningsbeskrivningar och lagerbeskrivningar finns i dokumentationsmaterialet. Av handskrivna anteckningar framgår att sammanlagt 34 fyndnummer finns. Fyndlista saknas dock, men bland fynden omnämnes keramik, brända ben, bränd lera och träkol. Det sammanlagda fyndmaterialet torde vara mycket begränsat.

Sex träkolsprover lämnades in för 14C-analys. Proverna kommer från härdar och sotfläckar och ger dateringar som i konventionella C14-år i stort sammanfaller med yngsta bronsålder, förromersk järnålder och möjligen äldsta delarna av romersk järnålder.

Makrofossilprover togs från sammanlagt 24 anläggningar. Analys av dessa prover gjordes vid Arkeologiska institutionen vid Umeå universitet. Analyserna visade att man inom området odlat brödvete, korn, emmer och havre.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö. Överjärna sn. Linga 1:8, RAÄ 127**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Gunhild Rydström**Ekonomiskt kartblad:** 10I 0a**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 2791/81**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x 6550,82 y 1602,07

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Överjärna sn.
Fornlämningsnummer	RAÄ 127
Fastighet/kvarter	Linga 1:8
Fornlämningstyp	Järnframställningsplats / boplats
Undersökningsår	1981
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Negativ, kontaktkopior, anläggningsbeskrivningar (handskrivna), fyndlista, 14C-analys
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Yngre bronsålder – äldre järnålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1981	
Sammanställt av, namn och datum Bengt Jacobsson 2004-11-24	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Med anledning av planerad ny sträckning för väg E4 från D-länsgränsen till Järna trafikplats utfördes en arkeologisk undersökning kring RAÄ 127, en skärvtenshög belägen på en åkerholme. Strax söder, väster och norr om åkerholmen upptogs schakt och större ytor över ett ca 30 000kvadratmeter stort område. I samtliga schakt förekom bränd lera under ett 0,2-0,3 meter tjockt matjordslager.

Provgropar grävdes också på själva åkerholmen. Här konstaterades ett 0,1-0,3 meter kulturlager, innehållande slagg, keramik, flinta, och brända ben. Kulturlagret var uppdelat i en nordlig och en sydlig del, åtskiljda genom berg i dagen. På södra delen fanns två terrasseringar och två mindre stensättningar. 100 meter norr om holmen drogs två schakt, där det ena innehöll två härdar fyllda med skärvsten.. Under ena härden låg en bränd benbit och en keramikskärva.

Fornlämningsområdet har kunnat begränsas till 10 meter ut från åkerholmen , utom åt norr, där ingen gräns kunnat sättas. Höga fosfathalter har uppmätts över ett ca 1 000 kvadratmeter stort område.

Sammanlagt påträffades 24 anläggningar bestående av sotgropar, härdar, slagghvarp, stolphål, skärvtenshögar, stensamlingar och en ugnsbotten. Fynden utgörs av träkol, slagg, flintor, enstaka krukskärvor och en myckenhet brända lerbitar. En kraftigt raserad järnframställningsugn påträffades. Det har inte kunnat fastställas om boplatslämningarna är samtida med järnframställningen. 14C-dateringarna sträcker sig från yngsta bronsålder och över hela äldre järnåldern.

Registerblanketter avseende anläggningar och fynd finns. Fyndnumreringen omfattar dock endast fynd av det "mer udda slaget". Bränd lera och träkol, som är de vanligaste fyndkategorierna, har inte fått fyndnummer.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö. Överjärna sn. Skäve 1:3, RAÄ 53**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Bengt Elfstrand**Ekonomiskt kartblad:** 10I 0a**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 2281/80**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x 6551,58 y 1602,42

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Överjärna sn
Fornlämningsnummer	RAÄ 53
Fastighet/kvarter	Skäve 1:3
Fornlämningstyp	Gravfält
Undersökningsår	1980
Typ av undersökning	Slutundersökning
Dokumentationsmaterial	Delar av manus med fyndlista och anläggningslista, negativ, foton
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Yngre bronsålder, äldre järnålder, yngre järnålder
Resultaten har publicerats i:	
Sammanställt av, namn och datum Bengt Jacobsson 2004-11-23	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

På grund av planerat motorvägsbygge för väg E4 mellan Vagnhärad och Järna trafikplats totalundersöktes ett gravfält, registrerat som fornlämning nr 53 i Överjärna socken. Enligt fornminnesregistret var gravfältet ca 90x20 meter stort och innehöll 5 fornlämningar. Dessa utgjordes av 2 högar och 3 rundastensättningar. Gravfältet låg på en brant syd- och östsluttning intill en bergssida på en åkerholme. Undersökningsytan omfattar 2 800 kvadratmeter.

I dokumentationsmaterialet finns anläggningsbeskrivningar med fyndlista (såväl maskinskrivna som handskrivna). Anläggningsbeskrivningarna omfattar 31 anläggningar. Kompletta fyndlistor omfattande 93 fyndnummer finns. Fyndlistan omfattar även brända ben och träkol. Inga analyser finns redovisade.

Sammanlagt undersöktes 31 anläggningar. En viss stratigrafi kunde urskiljas, där de äldsta anläggningarna låg högst upp i sluttningen medan de yngre var anlagda på kullens låglänta partier.

20 anläggningar bedömdes vara gravar. Dessa utgjordes av mittblocksgravar, firsidiga och rundastensättningar, högar och en rest sten. Dessutom fanns tre omarkerade gravgömmor vilka bestod av ett benlager, ett område med spridda brända ben och en urnebrandgrop. Högarna innehöll brandlager medan övriga gravar innehöll benlager eller endast enstaka brända ben. Spridda fynd av brända ben förekom mellan de olika gravarna.

Vid sidan av gravarna påträffades även 2 härdar samt ett dike och 6 stensträngar, de senare vittnande om att odling förekommit på platsen. Stensträngarna undersöktes dock ej, varför deras ålder inte gick att avgöra.

Bland fynden kan nämnas: Krukskärvor, bronsringar, bronsarmband, remlöpare av brons, sölja av brons, remändebeslag, glas- och glasflusspärlor, spelbrickor, kamfragment, nitar, kniv m.m.

Datering: Yngre bronsålder, äldre järnålder och vendeltid-vikingatid.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Överjärna sn, Linga 1:6, RAÄ 111**Ansvarig institution:** RAÄ-Uv**Ansvarig för undersökningen:** Gunhild Rydström**Ekonomiskt kartblad:** 10 Ia**Lst:s dnr:** -**Eget dnr:** 4126/79, 6207/79**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** X6550611 Y1601954

Landskap	Sö
Socken/Stad	Överjärna
Fornlämningsnummer	111 a+b
Fastighet/kvarter	Linga 1:6
Fornlämningstyp	Boplats och gravfält
Undersökningsår	1980
Typ av undersökning	Provundersökning, totalundersökning
Dokumentationsmaterial	Fältplaner, renritade planer, C14-provsvar, makroanalys
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Bronsålder-Äldre järnålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1980	
Sammanställt av, namn och datum Björn Wickman 2005-04-21	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Gravar och boplatz vid Linga i Överjärna socken i Södermanland.

Då ärendehandlingar och rapporttext till denna undersökning saknas har följande text helt baserats på uppgifter i ARKEOLOGI I SVERIGE 1980. Anläggningsbeskrivningar saknas.

Inför utbyggnad av europaväg E4, sträckan Vagnhärad-Järna utfördes en provundersökning av RAÄ 111:B, en terrass med boplatzlämningar, ca 15 x 30 m stor samt en slutundersökning av 111:A, ett gravfält som överlagrade boplatzlämningar, ca 25 x 60 m stort. Undersökningsområdet var beläget ca 31-38 m ö h.

Fornlämningsområdet är beläget i kanten av ett sluttande sandigt skogsparti och exponerar mot S och Ö. Av de tio undersökta gravarna vid RAÄ 111:A innehöll sex st. benkoncentrationer och enstaka kamfragment. Utöver dessa påträffades fem benkoncentrationer som var placerade intill ensamliggande större stenar.

Under gravarna framkom ett 0,05-0,35 m tjockt boplatzlager vilket sträckte sig utanför undersökningsområdet. Detta boplatzlager utgjordes av sand innehållande små nötta fragment av krukskärvor samt mindre mängder bränd lera. Tre st. provsvar från C-14 analys ger dateringar till BP 2225 ± 105 (A24, underliggande härd), 1990 ± 105 (A25, härd, understa lagret), 1265 ± 85 (A21 ben- och sotkonc. i understa lagret).

Anläggningarna i detta lager utgjordes av fem härdar och fyra sotgropar. I anläggningarna påträffades förkolnade fröer. Ingen klar lagerföljd konstaterades, förutom vid härdarna, vilka överlagrades av ett 0,1 m tjockt sandlager innehållande krukskärvor. Keramiken var av tre typer, en porös röd, en svart tunn välbränd samt en grov brun välbränd typ, nästan utan magring. Dessa varianter förekom över hela området och på alla nivåer.

Ca 25 m V om detta område ligger RAÄ 111:B, terrassen, i moränbunden mark som exponerar mot SO. Själva terrassen är nästan helt stenfri. Provundersökningen omfattade ett antal rutor, totalt 10 m². Vid denna undersökning påträffades en skärvstensfylld härd med hårt bränd keramik. Över hela terrassen framkom keramik, bränd lera och ben. En C-14 analys från A1 ger BP 2475 ± 90.

Fyndmaterialet i gravarna utgörs av en massiv liten bronsring, ett järnbleck med bronsnitar, glasflusspärlor, kamfragment, klofalanger från björn, spik, knivegg av järn samt brända ben. Gravarna kan dateras till äldre och mellersta järnålder.

Fyndmaterialet från boplatzen består av diverse järnfragment, keramik, bränd lera, järnslag, en flathuggen flintpilspets med tånge, två flintskrapor, flintavslag, brända ben, förkolnade fröer samt kol. Lagret har daterats till bronsålder-äldre järnålder.

Då marken öster om RAÄ 111:A uppvisade förhöjda fosfatvärden togs ett ca 7 x 20 m stort schakt upp intill SÖ kanten av RAÄ 111:A. Vidare drogs ett schakt rakt österut från denna yta. I leran intill åkerkanten påträffades en härdrest.

En makrofossilanalys (prov A1F5) från område 111: b visar på förekomst av emmer, måra, molla och dân. Analysen är utförd av Roger Engelmark och Harriet Ekroth, Umeå Universitet 1985.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Södertälje, Lina**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Lennart Eriksson**Ekonomiskt kartblad:** 10I3a**Lst:s dnr:****Eget dnr:****Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** Lina x6568075 y1601816

Lina gård x6567507 y1601948

Landskap	Sö
Socken/Stad	Södertälje
Fornlämningsnummer	-
Fastighet/kvarter	Lina, Lina gård
Fornlämningstyp	-
Undersökningsår	1967, 1968
Typ av undersökning	Fosfatkartering, flygfotografering
Dokumentationsmaterial	Troligtvis förkommet
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Odaterat
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1967 och 1968	
Sammanställt av, namn och datum Kerstin Forslund 2004-12-20	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Fosfatkartering i Sö, Södertälje stad, Lina och Lina gård.

I samband med planeringen av ett större bostadsområde genomfördes år 1967 en fosfatkartering NV om Södertälje stad. Fosfatkarteringen utfördes först med 100 m:s intervall. Följande år efter analysen av proverna gjordes förtätad kartering med 50 m:s intervall inom vissa utvalda områden, bl.a. vid Lina gård. År 1968 flygfotograferades området av B Ambrosiani och L Bergström.

Uppgifterna är tagna från "Arkeologi i Sverige" 1967 och 1968. Dokumentationsmaterialet har troligen förkommit. Någon exakt lägesangivelse finns inte heller bevarad.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Kv. Kapellet, 2, 7 och 8**Lst:s dnr:** 11.392-2530-76**Ansvarig institution:** Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar (UV)**Eget dnr:** 3404/78**Ansvarig för undersökningen:** Leifh Stenholm**Fynd:** Ja Nej **Ekonomiskt kartblad:****Lägeskoordinater:**

Landskap	Sö
Socken/Stad	Strängnäs
Fornlämningsnummer	314
Fastighet/kvarter	Kv. Kapellet 2, 7 och 8
Fornlämningstyp	kulturlager
Undersökningsår	1978
Typ av undersökning	arkeologisk slutundersökning
Dokumentationsmaterial	Förvaras på ATA och består av: Ärendehandlingar samt ett handskrivet manus till inledningen av rapporten. En arbetsritning i skala 1:400 samt en kvarterskarta med koordinatnätet inlagt. 1 schaktplan, 1:100. 21 A2-ark innehållande fem "situationer" (dvs. bebyggelsenivåer), skala 1:50. 2 planer och 1 profil över källaren i skala 1:40. 1 huvudprofil i skala 1:10 över tre av schaktväggarna. 2 ark med anläggningsprofiler i skala 1:10 samt 2 tolkningsplaner, varav en renritad, över de två huvudsakliga bebyggelseskikten i skala 1:100. 1 plan över störningar samt 5 spridningskartor över keramikförekomst för respektive situation. Handskriven fyndlista samt 32 anläggningsbeskrivningar i handskrivet kollegieblock. Fotomaterial: 56 negativ och kontaktkopior
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja

2007-07-20

Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	medeltid-nyare tid
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1978 samt "7000 år på 20 år" Red. Andrae, T, Hasselmo, M & Lamm; K. 1987.	
Sammanställt av, namn och datum 041222 Lena Beronius Jörpeland	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

BAKGRUND OCH METOD

Inför planerad nybyggnation i kvarteret Kapellet 2, 7 och 8 genomfördes en provundersökning under 23-24 maj 1977. Ansvarig för denna var Gustaf Rudbeck. Den arkeologiska slutundersökningen utfördes under 25 sept-9 nov 1978. Ansvarig för denna undersökning var Leifh Stenholm. Övrig personal var Svante Forenius och Marek Wirschymirsky.

Provundersökningen är avrapporterad av Gustaf Rudbeck i maj 1977, (Dnr 2953/77). Vid provundersökningen undersöktes tio 2x2 m stora provschakt. Äldre lämningar och kulturlager var inte bevarade i kvarterets östra och södra delar. I korsningen Roggegatan - Storgatan uppgick däremot kulturlagermäktigheten till 1-2 m med bevarade byggnadslämningar. Fotomaterialet till provundersökningen (30 st) finns i föreliggande dokumentationsmaterial.

Det område som blev föremål för slutundersökning var till stor del skadat av sentida aktiviteter. I kvarteret hade bland annat en bensinmack, ett bryggeri och en källare legat. Det område som slutligen undersötes var ca 300m² stort och uppsplittrat på mindre sammanhängande ytor med bevarade lämningar. Ytan täcktes av ett 1,0-1,5 m tjockt sentida raseringslager. Direkt under detta låg ett kulturlager som visade sig ha en mäktighet som varierade mellan 0,2-0,4 m.

Den avbanade ytan rensades och fynden registrerades som lösfynd. De dokumenterade bebyggelsenivåerna var fem till antalet och benämndes "Situation" i fält. Den rensade ytan dokumenterades som "Situation 1". Från denna nivå undersöktes området i 2 x 2 m stora rutor. Fynden fördes till respektive situationsplan, ruta eller anläggning. Rutans koordinater härrör från rutans sydvästra hörn. I möjligaste mån har de olika "Situationerna" anpassats till stratigrafien.

Ett fristående koordinatnät upprättades vid undersökningen, vilket är relaterat till Strängnäs kommuns koordinatnät. Höjderna är angivna enligt Strängnäs kommuns höjdsystem.

ARKEOLOGISK SLUTUNDERSÖKNING

Den arkeologiska slutundersökningen genomfördes i kvarterets västra hörn. Utifrån de arkeologiska lämningarna kan man, trots att de är fragmentariska, enligt fältarbetsledaren "belägga ett kontinuerligt utnyttjade av området från det att den första strandbundna bosättningen etablerades någon gång under 1000-1100-talen och framåt". Det är dock svårt att utvärdera bebyggelsens karaktär. Materialet omfattar huvudsakligen två tidshorisonter. Dels som nämnts perioden 1000-1100, dels 1500-1600-talet. Högmedeltiden är representerad i fyndmaterialet. Däremot har inte någon hög-senmedeltida bebyggelse uppmärksammats i materialet.

En välvd tegel/naturstenskällare som sannolikt kan dateras till perioden 1700-1800-tal låg innanför schaktets östra del. Ytterligare en källare låg i schaktets nordöstra hörn och tolkades som en del av den tidigare bryggeribyggnaden.

Situation 1 och 2

Omfattar det övre skiktet av bebyggelse som bestod av rester av en stenlagd gårdsplan samt en eldhärjad byggnad. Endast en liten del av huset låg innanför schaktets väggar. Byggnaden var bevarad med träsyllar och plankgolva samt en stensyll. Två golvnivåer dokumenterades inne i huset. På det äldsta golvet fanns ett Johan III-mynt. I stenläggningen fanns en dräneringsränna av kantställda stenar. Keramikskärvor som var nedtrampade i stenläggningen visar att den var i funktion omkring år 1600.

Ytterligare ett par eldstäder och avfallsgropar dokumenterades i de övre skikten. Med stor sannolikhet utgör eldstäderna rester av byggnader vilket innebär att undersökningsområdet varit tätt bebyggt under perioden.

2007-07-20

Under byggnaden fanns avsatta kulturlager, som bl. a innehöll äldre rödgerskeramik. Till denna situation kunde däremot inga direkta anläggningar knytas.

Situation 3, 4 och 5

Under 1500-1600-talets bebyggelse fanns ett 0,1-0,2 m tjockt kulturlager med rikliga mängder äldre svartgods av AII-typ. Detta lager återfanns med undantag för alla störningar över praktiskt taget hela undersökningsområdet. Det tunnade dock ut mot sydost och kunde beläggas på nivåer under 4,8 m.ö.h. Ett eldhärjat lerklinat (?) hus, Hus II, låg i norra delen av schaktet. Västra syllstensraden var bevarad liksom delar av långväggarna och östra gaveln. Husets storlek uppskattas till 2,5 x 6 m. Rikliga mängder bränd lera låg runt byggnaden. Intill västra gaveln fanns en eldstad. Intill härden låg vävtyngder. Förutom byggnaden fanns också avfallsgropar och söndergrävda stensamlingar samt lämningar efter en mindre byggnad i stolpkonstruktion, hus III. Två lerklädda grunda gropar, som i fält benämndes "lerbottnar" låg i schaktets västra kant.

Denna äldre bebyggelse dateras till 1000-1100-tal utifrån fyndmaterialet som förutom AII-keramiken, bestod av en guldfolierad glaspärla, enstaka järnföremål och småverktyg, ett bronsföremål samt ett ornerat bryne. Relativt stora mängder slagg vittnar om metallhantering.

FYNDMATERIAL

Fyndmaterialet är registrerat för hand och uppgår till 258 fnr. Relativt stora mängder svartgods (A-gods sammanlagt ca 5 kg), slagg, dubbelkammar, enstaka brons- och järnföremål, glaspärlor m.m finns upptaget i slutredovisningen. Någon djupare beskrivning av fynden har inte genomförts. En fyndanalys har påbörjats i form av spridningskartor över keramiken fördelat på godstyp för respektive situation.

MATERIALETS POTENTIAL

Trots att det arkeologiska materialet är fragmentariskt har bebyggelse lämningar dokumenterats dels från Strängnäs äldsta tid men även från perioden 1500-1600-tal. Från 1970-talet och framåt har endast fyra större, yttäckande arkeologiska undersökningar genomförts i staden. Två av dessa (kvarteret Klostret, klosterlämningar och kvarteret Kyrkberget, en tidigmedeltida kyrkogård) har inte berört profan bebyggelse. Därför utgör undersökningen från kvarteret Kapellet en nyckellokal för Strängnäs medeltida historia. I och med att den också omfattar den allra äldsta stadsbebyggelsen kan den tidiga stadens struktur, funktion och innehåll belysas. Nämnas kan också att Sörmlands museum genomförde en arkeologisk undersökning i kvarteret Kapellet under sommaren 2004. Det är möjligt att denna undersökning kan användas för att tolka det äldre materialet.

Följande punkter kan förslagsvis vara värda ett närmare studium:

- En fördjupad analys av planer och profiler kan förmodligen ytterligare lyfta fram fler bebyggelse lämningar och skikta de dokumenterade lämningarna i fler tidshorisonter.
- Frågan om lerbottnarnas varande är viktig med tanke på äldre forsknings livligt omdebatterade diskussioner om deras betydelse för medeltida marknadsplatser och köpingeorter.
- Analys av fyndmaterialet är av största vikt för Strängnäs vidkommande. Fyndens tidsställning, funktion och proveniens bör studeras utifrån de senaste årens forskning. Härvid kan AII-keramiken sättas in i ett vidare sammanhang. Fyndmaterialet bör dock registreras om efter moderna principer.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Kv Klostret 20-29**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Gustaf Rudbeck**Ekonomiskt kartblad:****Lst:s dnr:****Eget dnr:** 2251/73**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:**

Landskap	Sö
Socken/Stad	Strängnäs
Fornlämningsnummer	314
Fastighet/kvarter	Kv Klostret 20-29
Fornlämningstyp	bebyggelseämningar klostret
Undersökningsår	1973-74
Typ av undersökning	Arkeologisk förundersökning, Arkeologisk undersökning
Dokumentationsmaterial	Förvaras på ATA, se bif. lista.
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterkarta bifogas	Ja
Datering	1200-1500-talet
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1974, Sörmlandsbygden 1974, G Rudbeck.	
Sammanställt av, namn och datum Lena Beronius Jörpeland 041213	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

BAKGRUND

Exploatering: radhusbebyggelse. Förundersökning 26-28 feb. 1973. Arkeologisk undersökning under tiden 4 juni - 15 oktober 1973. Efterundersökningar under första halvåret 1974. Undersökningsområdet omfattade 600 m². Ansvarig för förundersökningen var Håkan Eriksson. För den arkeologiska undersökningen svarade Gustaf Rudbeck. Övrig personal: Marietta Douglas, Margareta Hasselmo samt Ylva Magnusson.

Undersökningen omfattade östra delen av norra längan av Strängnäs Dominkanerkloster. Även murar norr härom samt kajanläggning. Möjlighet att uppskatta måtten även för östra längan.

Efter avslutad undersökning tog en opinion fart som resulterade i att klostrets lämningar täcktes över och ligger kvar under mark.

I denna rapportsammanställning har en lista över samtliga profilritningar, fasadritningar och sektionsritningar upprättats eftersom all anläggningsinformation finns i dessa relativt oöverskådliga källmaterial.

HISTORIK

Klostret i Strängnäs grundas år 1268. Klosterkyrkan rivs troligen på 1530-talet. Material från klostret används vid uppförandet av Gripsholms slott.

FÖRUNDESRÖKNINGEN

Förundersökningen utfördes i februari 1973. Vid undersökningen togs tre schakt upp, varvid murrester påträffades i ett av schakten, det som sedermera omfattade norra längan.

ARKEOLOGISK UNDERSÖKNING

BESKRIVNING

Ett embryo till rapporttext finns i utkast. Följande text baseras på detta som dock enbart omfattar norra och östra längorna, vilka inte är fullödigt beskrivna.

Östra längan

Inrymmer vanligen bland annat sakristia och kapitelsal. Belägen mellan norra längan och kyrkan. Frilagda delar utgörs av norra muren och ca 2 m av de anslutande västra och östra murarna. Längans ursprungliga mått uppskattas till en längd av 24 m och inre bredd av ca 7 m. Av murarna återstår främst grundskiften av natursten och bruk men även rester av skalmur, främst norra muren, finns kvar. Uppgift saknas om golvbeläggning. Golvnivån var sannolikt inte möjlig att fastställa.

Norra muren

Murfundamentet består av tuktad natursten som är fogstruken. Skalmuren utgörs av enstenstjockt tegelskal med fyllning av natursten och bruk. Muren är ca 10 m lång och 1,25 m bred. Genom muren i öster finns en trappa som leder ned till norra längan.

Norra längan

Överflyglar östra längan. Har en total längd av ca 37 m och en inre bredd i de undersökta delarna på 6,5 - 7 m. Två rum i längans östra del är undersökta. Skiljeväggen består av brottytor på långmurarna och en rest av mur mitt i rummet. Det östra rummet är 7,5 x 6,5 m. I östmuren finns rester av två fönsteröppningar. Rester av tunnvalvning syns på södra muren och mitt rummet står tre pelarfundament varav den västra är förkroppad med ovannämnda skiljevägg. Rummet har sannolikt utgjorts av två valvtravéer. Golvbeläggningen i de undersökta delarna ligger i källarplan eller ca 2 m under östlängans golvnivå. Detta är naturligt då nordlängan är belägen i slutningen ned mot

2007-07-20

Mälaren.

Förbindelsen mellan längorna består av en tegeltrappa som troligen har haft tio steg av vilka 5 1/2 finns bevarade.

Förutom ovan nämnda delar påträffades också:

Litet parti av korsgångens tegelgolv som dokumenterades i plan och profil.

Inne i norra längan fanns rester av en spis. Här var också rester av ett kullerstensgolv bevarat.

Kajanläggning

En öst-västlig mur som dokumenterades till en längd av 50 m. Muren har tolkats som kajskoning. En stenkista är också dokumenterad.

Spår efter äldre faser:

Äldre murar är belägna delvis under norra längan. En igensatt dörröppning ledde från norra längan ut till kajen.

Stödmur eller terrass dokumenterades norr om norra längan.

Ugn

En ugn påträffades efter avslutad undersökning vid schaktningar för bebyggelse utanför området. Ugnsens tegelomfattade öppning är fotograferad. Ugnen verkar inte ha blivit undersökt. Dess läge är osäkert.

Dokumentationsmaterial saknas (?). Ugnen omnämns som "bakugn" i tidningsartikel.

"Mur i väster", del av kajanläggningen

Muren dokumenterades i den efterföljande undersökningen år 1974.

METODBESKRIVNING

En specifik metodbeskrivning saknas. Dock finns uppgifter i fältdagboken som indirekt berättar om metod.

Murarna togs initialt fram med hjälp av traktorgrävare, grävmaskin användes senare pga. svårigheter med djup och den sluttande terrängen.

FYNDMATERIAL

Antal fynd uppgår till 447 poster. Från förundersökningen finns 5 fnr. Från efterundersökningarna härrör 15 fnr, vilka har registrerats ihop med de övriga. Fynden är registrerade inom SESAM-projektet och finns i Excellista på SHM. Ett arbetsmaterial rörande fynden finns i form av listor och grupperingar av fyndmaterialet inför avrapporteringen. Ett problem rörande fyndmaterialet är att en stor del av fynden endast är kopplade till rumslig belägenhet. Ett fåtal fynd har en mer precis belägenhet knutet till ett lager eller en konstruktion.

Fyndmaterialet är varierat och består av vitt skilda fyndtyper. Fynd som mer direkt kan relateras till klostret är exempelvis en stylos av ben, blyspröjar och fönsterglas, två pärlor varav en är tolkad som radbandspärkla. Tio poster upptar sakordet kakel. I övrigt finns både kammar och spelbrickor, keramik- och glaskärl. Nämnas kan också en myntskatt om 87 mynt. Byggnadsdeltaljer i form av spikar och formtegel tillvaratogs också. Någon djupare analys av fynden, datering m.m har inte genomförts. Fyndmaterialet är inte daterat och det finns i fyndlistan vissa inslag av yngre föremål som sannolikt är efter klostertid. Exempel på detta är sakordet butelj, som skvallrar om en yngre typ av glaskärl.

KÄLLKRITIK

Större källkritiska problem till materialet, förutom vad gäller fynden, är det faktum att den stratigrafiska undersökningsmetoden inte omfattade plangrävning vid den här tiden. Stratigrafiska problem förväntades kunna lösas med hjälp av upprättade profiler. Eftersom klosterlämningarna, stående murar, lager o.s.v. är mycket komplicerade lämningar, kan det bli svårt att reda ut och tolka materialet fullt ut. Det skall dock påpekas att det finns ett omfattande material i fasad- sektioner och profilitritningar där ambitionen var att också tolka materialet. En

2007-07-20

stor fördel är också att profilerna är placerade i relation till de stående murarna vilket möjliggör stratigrafiska diskussioner.

Regelrätta anläggningsbeskrivningar saknas. Beskrivningar till respektive struktur finns i ovannämnda profil- och fasadritningar.

MATERIALETS POTENTIAL

Fördelen med materialet är att det finns en relativt rikhaltig dokumentation. Informationen är dock inte samlad utan spridd i ett antal planer, sektioner, profiler och fasader. Tolkningar och beskrivningar är blandade. Det finns även information om enskilda fynd exempelvis i profilerna. Det krävs således en arbetsinsats för att sammanställa och tolka denna information.

I materialet är det möjligt att påvisa olika byggnadsfaser. En uppenbar oklarhet är exempelvis förhållandet mellan den firsidiga anläggningen, (norra och östra längan samt kyrkan) och de murar som påträffades norr om norra längan. Dessa har en annorlunda orientering, och verkar rikta sig mer mot Mälarens strand.

Klosterundersökningen är en av de fåtalet större arkeologiska undersökningar som genomförts i Strängnäs och är viktig för att förstå Strängnäs stads medeltida utveckling. Viktigare frågeställningar är exempelvis att fastställa eventuella större ombyggnationer och utvidgningar av klosterområdet samt tidsfästa dessa. Klostret har också stor betydelse för Strängnäs urbanisering och kan belysa frågor kring hur staden och de kyrkliga institutionerna har samverkat.

Det är också värt att notera att materialet likaledes är viktigt för klosterforskningen i Sverige. Klostret är ett av de mest välundersökta av Sveriges 9 dominikanerkonvent. Strängnäs kloster kan nämnas som nyckellokal i dessa sammanhang.

DOKUMENTATIONSMATERIAL

Den arkeologiska förundersökningen:

1 schaktplan i skala 1:100

1 fyndlista omfattande 15 fnr.

Den arkeologiska undersökningen:

Översiktsplaner: 5 stora plansammanställningar (renritade arkitektkopior i rulle), 1 renritad schaktplan, skala 1:50. 1 plan över norra längan samt stödmur, skala 1:50. 1 plan över dokumenterade profiler, fasader och sektioner, skala 1:50. 1 tolkningsplan (?) skala 1:50. 1 schaktplan över murrester i väster, skala 1:50 -74. 1 schaktplan över kajens östra del, skala 1:50 -74. 1 plan över avvägningar, skala 1:50.

Detaljplaner: 10 detaljplaner A4, skala 1:50. Trappa, skala 1:20. Plan över bottenvåningen hus nr 3, gårdsnr 23 (Medeltida murar?).

Profiler med tillhörande beskrivningar: 27 st i skala 1:20

Fasader med tillhörande beskrivningar: 23 st i skala 1:20

Sektioner med tillhörande beskrivningar. Översiktligare långa sektioner, 4 st i skala 1:20

Ovanstående beskrivningar finns som handskrivna fälttexter, delar av materialet är renskrivet på maskin.

Fotomaterialet utgörs av ca 800 kontaktkopior 6x6

Fyndlista omfattande 404 fnr.

Övrigt material:

Ärendehandlingar

Tegellista

Benlista

Tegelstensanalys. Ca 1250 tegelstenar insamlade. En storleksanalys av tegelstenar är påbörjad. Plan över stenarnas belägenhet samt storlek i tabell. Någon analys är inte färdigställd.

Formtegelet är avbildat i 60-70 teckningar, skala 1:1.

2007-07-20

Prover för kalkbruksanalys insamlades. Oklart om analys är utförd, samt om proverna existerar.
Ett trettiotal tidningsartiklar som behandlar klostergrävningen samt efterföljande bevarandediskussion.

I nuvarande rapportsammanställning har även en lista över samtliga fasad- och profilritningar sammanställts i
Excelformat.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Kv Priorn 3**Ansvarig institution:** Riksantikvarieämbetet, Avdelningen för arkeologiska undersökningar (UV)**Ansvarig för undersökningen:** H Eriksson, G Rudbeck**Ekonomiskt kartblad:****Lst:s dnr:****Eget dnr:** 288/72 (provund.) 1994/72**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:**

Landskap	Sö
Socken/Stad	Strängnäs
Fornlämningsnummer	314
Fastighet/kvarter	Kv. Priorn 3
Fornlämningstyp	kulturlager
Undersökningsår	1972, 1973
Typ av undersökning	Arkeologisk provundersökning. Arkeologisk slutundersökning
Dokumentationsmaterial	Förvaras på ATA, se bif lista.
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	medeltid - 1800/1900-tal
Resultaten har publicerats i: "7000 år på 20 år" Red. Andrae, T, Hasselmo, M & Lamm, K. 1987. Arkeologi i Sverige 1973	
Sammanställt av, namn och datum 041220 Lena Beronius Jörpeland	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

BAKGRUND

En arkeologisk provundersökning utfördes i september 1972. Ansvarig fältarbetsledare var Håkan Eriksson. Den arkeologiska slutundersökningen utfördes i mars-april 1973. Ansvarig fältarbetsledare var Gustaf Rudbeck. Övrig personal var Maj-Britt Cederlöf och Sonja Wigren. Undersökningarna omfattade ca 300 m².

Undersökningsområdet var beläget relativt nära klosterkyrkan och intill kvarteret Priorn 5 där man tidigare hade påträffat gravar. Målsättningen vid undersökningarna var därför att undersöka om klosterlämningar samt kulturlager fanns inom exploateringsområdet.

Metodredovisning saknas i dokumentationsmaterialet. Vid undersökningarna användes traktorgrävare, åtminstone för de yngre lämningarna

ARKEOLOGISK PROVUNDERSÖKNING

Tre schakt togs upp i provundersökningen. Schakt A, beläget i norra kanten av tomten, låg i öst-västlig riktning. Schakt B låg i nordsydlig riktning i östra delen av tomten. Schakt C var beläget centralt i tomtens norra halva. Inom sistnämnda schakt påträffades en stenmur i öst-västlig riktning, minst 14 m lång och 1-1,4 m bred. Muren bestod av en skalmur bevarad i två skift. Muren var uppbyggd av rundade naturstenar, 0,25-0,7 m stora. Murens fyllning bestod av 0,1-0,3 m stort åsmaterial. Även större stenmaterial upp till 0,7 m stora låg i fyllningen. Stenarna var löst sammanfogade av ett ljust poröst bruk. Dateringen var osäker. Muren tolkades som en eventuell bogårdsmur till klostret.

Två källare dokumenterades också vid provundersökningen. Källare I låg i tomtens nordvästra hörn. Källare II söder därom. Båda låg orienterade efter nuvarande tomtstruktur. Källare I var en 3,5 x 4 m stor byggnad. Muren var uppbyggd av stenar med synliga borrhål. Enstaka tegelfragment var infogade i murskarvarna. Golvet utgjordes av lera. Källaren var före undersökningen igenfylld. Ett mäktigt sotlager påträffades ca 0,5 m under markytan, vilket tolkades som stadsbranden år 1871. Källaren är därmed äldre än 1800-talets andra hälft. Förmodligen är den dock uppförd inte alltför avlägset i tid. Källare II var en 5,5, x 5 m stor tunnvalvd byggnad. Källaren var uppförd av natursten med en ljust fint bruk. Golvet var av cement. Datering oklar.

Inga uppgifter om fyndmaterial finns från provundersökningen.

ARKEOLOGISK SLUTUNDERSÖKNING - BESKRIVNING

Ett ca 49 m långt och 2 meter brett schakt togs upp i tomtens längdriktning. Schaktet skar den tidigare upptäckta befintliga stenmuren vinkelrätt. De övre kulturlagren maskinschaktades, de undre handschaktades varvid trägolv, stolpskoningar och stenfundament registrerades.

Schaktet delades stratigrafiskt in i tre skikt vilka i stort sett följde lagerföljden. Tre profiler dokumenterades varvid lagerföljden från markyta till orörd mark dokumenterades. Lagrens mäktighet uppgick till som mest 2 meter. De övre lagren utgjordes av fyllning från senare tid. Lagren närmast Storgatan tyder på att det här har legat bebyggelse. Flera brandlager är dokumenterade i profilen. Lagren tunnast ut mot den öst-västliga stenmuren, vilket tyder på att området centralt på tomten inte har utnyttjats för bebyggelse i samma höga grad. Muren tolkas som en bogårdsmur och/eller terrassering till klostret i och med att den är belägen parallellt med klosterkyrkan längre norrut. Markytan och därmed åsen höjer sig norr om muren. Hurvida muren har någon koppling till Klostergatan är osäkert. Norr om muren är lagerföljden helt annorlunda än i södra delen av tomten. Under ett tjockt raseringslager vidtog sand eller grus (åsmaterial?) vilket tyder på att man här antingen har schaktat bort äldre kulturlager, eller att de faktiskt inte har varit någon lagerbildning.

I schaktet dokumenterades en träläggning som var ca 6 m lång. Trävirket bestod av fragmentatiska plankor som tolkades som ett eventuellt golv eller broläggning. Dateringen är oklar. Träläggningen syns i profil. Under denna finns ett ca 0,4 m mäktigt kulturlager. Söder om träläggningen dokumenterades två stenskodda stolphål. Deras stratigrafiska tillhörighet är inte möjlig att avgöra.

2007-07-20

I östra delen av tomten påträffades en sogrop som innehöll ett relativt stort fyndmaterial, bland annat bestående av krukskärvor, virke, tegel, näver- och lädersulor samt obrända djurben. Sogropen var ca 4,5 x 3 m stor. I ytan låg lerig och sotig mylla. I norra delen av anläggningen låg en stenpackning. Denna tolkades som vara en del av gropens igenfyllning. Fynden låg i anslutning till stenarna.

FYNDMATERIAL

Fynden från undersökningen (undersökningarna?) förvaras i Tumba magasinet. Det har inte varit möjligt att studera fynden inom ramen för föreliggande arbete. Fynden som helhet är inte omnämnda i dokumentationsmaterialet. Fyndlista saknas, det är därför inte möjligt att uppge antal fyndnummer. I "Arkeologi i Sverige" redovisas en nål av guld, brakteat samt keramik m.m. Fyndens tidsramar omfattar medeltid - historisk tid.

MATERIALETS POTENTIAL

I Medeltidsstadsrapporten för Strängnäs påpekas att markytan på åsen schaktades ned efter den stora stadsbranden 1871. Det är möjligt att detta syns i den långsgående profilen i tomten Priorn 3. Profilerna är mycket innehållsrika och en relativt mäktig lagerföljd är dokumenterad, främst i södra delen av tomten. Det är möjligt att information från dessa kan bidra till att bättre förstå händelseutvecklingen på åsen i ett långtidssperspektiv. I och med att lämningar finns dokumenterade från orörd mark till markytan från 1900-talet finns här ett större tidsinnehåll än vad som är dokumenterat från övriga delar av Strängnäs stadskärna. I och med att varken fyndlista eller anläggningsbeskrivningar verkar finnas bevarade, är det viktigt att fynden registreras (om detta inte är gjort). Det är också av största vikt att lagren dateras eftersom undersökningsområdet är beläget mellan klostret och den profana staden och tidsställningen därmed är viktig.

DOKUMENTATIONSMATERIAL

Provundersökning:

Ärendehandlingar

1 schaktplan skala 1:200, 1 anl plan källaren 1:50, 1 anl. plan stenmur

3 profiler skala 1:20 varav en källarens interiör, samt 1 markprofil med ett tvåskiktat kulturlager, upp till 0,7 m tj.

Kontaktkopior, 48 st

1 fältdagbok

Beskrivning av källare I, samt mkt kort beskrivning av källare II. Beskrivning av stenmur ("murfundament").

Arkeologisk slutundersökning:

Ärendehandlingar

1 schaktplan i skala 1:200

3 profiler, I, II och III. Västra schaktväggen ca 45 m lång. Komplex stratigrafi upp till 2 m tjocka lager och anläggningar.

3 planer i skala 1:50. Västra schaktet samt en anläggning (sogrop?)

106 kontaktkopior

Övrigt: handskrivna texter, summariskt utkast till rapportmanus. Arbetsritningar med kommentarer och inritad schaktbotten m.m

Anläggningsbeskrivningar saknas i föreliggande material. Endast sogropen är beskriven.

Fyndlista saknas.

2007-07-20

Stämplrar:

Undersökning: Sö. Torshälla sn, Brunnsta m.fl. RAÄ 35, 77, 89**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Sverker Söderberg**Ekonomiskt kartblad:** 10G 7h Torshälla**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 5087/75**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:**

RAÄ 35 x 6586,78 y 1536,18

RAÄ 77 x 6587,43 y 1536,00

RAÄ 89 x 6587,26 y 1535,91

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Torshälla socken
Fornlämningsnummer	RAÄ 35, 77 och 89
Fastighet/kvarter	RAÄ 35 Brunnsta 2:1 RAÄ 77 Dalby 1:1 RAÄ 89 Skinnlösa 1:1
Fornlämningstyp	Gravfält och sentida bebyggelselämningar
Undersökningsår	1975
Typ av undersökning	Totalundersökning
Dokumentationsmaterial	Ärendehandlingar, manus, negativ, kontaktkopior, fotoplaner, fältritningar, föremålsteckningar.
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja (RAÄ 35 och 89)
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja

2007-07-20

Datering	Folkvandringstid, vendeltid, vikingatid och 1800-tal
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1975	
Sammanställt av, namn och datum Bengt Jacobsson 2004-11-30	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Under sommaren 1975 undersöktes fornlämningarna nr 35, 77, 89. Undersökningen kom till stånd på grund av Volvo BM:s planerade utbyggnad av fabriksanläggningar.

Det undersökta området, som omfattar en yta av ca 1 420 kvadratmeter, ligger ca 1 mil från Eskilstuna och ca 0,5 mil från Torshälla. Ca 1,2 kilometer öster om fornlämningsområdet flyter Eskilstunaån.

RAÄ 35 – var belägen på norra krönet av ett nord-sydligt skogsbevuxet moränområde. Gravfältet utgjordes av 11 anläggningar som låg väl samlade inom ett 12x20 meter stort område

Vid fornminnesinventeringen 1954 registrerades fem anläggningar inom RAÄ 35. Dessa utgjordes av ett röse och fyra stensättningar, varav en stensättning visade sig utgöra en avfallsplats. Vid undersökningen påträffades elva anläggningar bestående av ett jordblandat röse, tre stensättningar, två brandgropar, en härd och fyra härdgropar.

Det jordblandade röset hade ett dominerande läge på kanten av platån och var 7,6 x 8 meter stort. Det hade en kantkedja av stora avlånga stenar och en inre stenring av stora klumpstenar. Röset innehöll fyra brandlager, av vilka ett sannolikt tillhör en äldre överlagrad grav. Fynden utgjordes av armbygel, kedja, spiralpärlor, pincett, nyckel, sölja och häktespänne av brons, spikar och nitar av järn, guldfolierade pärlor och miniatyrpärlor av glas samt lerkärl som benbehållare.

Av stensättningarna var en ca 7,5 meter stor medan de andra var ca 3 meter stora. Här fanns fynd i form av spikar, nitar, krukskärvor, bronsring, glaspärlor och en brodd.

Brandgroparna saknade markeringar ovan mark. Här fanns järnfragmentet, krukskärvor, guldfoliepärla, kamfragment, ornerade benfragment samt en skärva till ett silkärl.

Härden och härdgroparna innehöll sot, kol och skörbränd sten.

Datering: Folkvandringstid/vendeltid

RAÄ 77 – utgjordes av en källargrop och fyra husgrunder i hagmark. Lämningarna utgör resterna efter en bebyggelse som troligen övergetts för 100-150 år sedan. Av källargropen återstod en ca 1,4 meter hög vägg av stora stenblock. I botten fanns tegel och några glasskärvor. Husgrunderna tecknade sig som mer eller mindre regelbundna stensamlingar. Fynden bestod av sparsamt med tegel och glas.

Datering: 1800-tal ?

RAÄ 89 – var beläget på ett 30x40 meter stort åkerinpediment som utgjordes av en öst-västlig orienterad bergsklack. Fornlämningen utgjordes av tre högar som låg på rad. Högarna var 7-8 meter stora och drygt 0,7 meter höga. De hade en inre stenpackning med brandlager och benbehållare. Högarna saknade kantkedja. Gravfynden utgjordes av brodd, krampa, spikar och nitar av järn, glaspärla, gasfluspärla, kamfragment, lerkärl och slagg.

Datering: Vikingatid.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö. Torshälla sn, Källstalöt 1:4**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Lena Häger**Ekonomiskt kartblad:** 10G 7h Torshälla**Lst:s dnr:****Eget dnr:****Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x 6587,33 y 1536,84

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Torshälla socken
Fornlämningsnummer	
Fastighet/kvarter	Källstalöt 1:4
Fornlämningstyp	Stensättning
Undersökningsår	1974
Typ av undersökning	Totalundersökning
Dokumentationsmaterial	Manus, negativ, kontaktkopior, fältritningar
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Järnålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1974	
Sammanställt av, namn och datum Bengt Jacobsson 2004-12-03	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

I samband med att Volvo BM planerade utbyggnad av sitt fabriksområde i Torshälla socken, undersöktes en nyupptäkt stensättning. Upptakten av stensättningen gjordes i samband med att fornlämningarna nr 35, 77 och 89 undersöktes (se RAÄ dnr: 5087/75).

Den nyupptäckta fornlämningen låg på ett ca 80x180 meter stort åkerinpediment, ca 600 meter från Eskilstunaån. Den låg på en naturlig förhöjning och var väl synlig före undersökningen. Fornlämningen utgjordes av en rektangulär stensättning, 6x7 meter stor, med en 0,2 meter hög kantkedja. I centrum syntes en svacka, 3x4 meter stor och 0,15 meter djup.

Anläggningen bestod av 1-2 skikt med 0,1-0,3 meter stora skarpkantade och glest lagda stenar. Kantkedjan var tydlig och bestod av 0,3-0,4 meter stora stenar. I anläggningens centrum påträffades brända ben inom ett 0,5 meter stort område. I övrigt fanns inga fynd.

Trolig datering: järnålder

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Torshälla sn, Folkesta 1:1, 2:1 RAÄ90**Ansvarig institution:** Uv**Ansvarig för undersökningen:** Sverker Söderberg**Ekonomiskt kartblad:** 10G 7h**Lst:s dnr:** -**Eget dnr:** 4967/74**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** X6586980 Y1535900

Landskap	Sö
Socken/Stad	Torshälla
Fornlämningsnummer	90
Fastighet/kvarter	Folkesta 1:1, 2:1
Fornlämningstyp	Område med sentida bebyggelse lämningar
Undersökningsår	1974
Typ av undersökning	Slutundersökning
Dokumentationsmaterial	Manus, negativ, kontaktkopior, renritningar, datadisketter,
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Nyare tid
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1974. Forskare i fält, en vänbok till Kristina Lamm. Stockholm 1999.	
Sammanställt av, namn och datum Björn Wickman 2004-12-08	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Undersökning av sentida bebyggelselämningar och tegelugn i Torshälla, Södermanland.

Under perioden september-oktober 1974 genomförde Uppdragsverksamheten vid Riksantikvarieämbetet en arkeologisk undersökning av fornlämning nr 90 i Torshälla sn i Södermanland. Området utgjordes av sentida bebyggelselämningar vars närmare karaktär ej var utredda. Undersökningen föranleddes av Volvo BMs planer att utöka sin verksamhet med industrianläggningar. Uppdragsgivare var Volvo BM. Parallellt med de arkeologiska undersökningarna bedrevs atrkivstudier.

Undersökningsområdet var beläget på ett impediment i f.d. betesmark. I söder och öster fanns åkrar. Området utgjordes av ett ca 100x60 m stort område i vilket provschakt upptogs med maskin. Avtorvning gjordes för hand liksom själva utgrävningsarbetet. Vid undersökningen konstaterades rester av en tegelugn, två tydliga husgrunder samt två mer otydliga, möjliga odlingsrösen. Vidare påträffades högar av odlingssten samt två nedgrävningar och en avskrädeshög.

Tegelugnen, A1, utgjordes av en tydlig rektangulär upphöjning, 15x13 m stor och ca 0,8 m h. Ugnen har varit uppbyggd av tegel och omgavs av glest utlagda stenar av granitblock vilka fungerat som grundstenar för den omgivande träbyggnaden. Ugnen hade bevarade uppmurade eldningskanaler. Tegelugnen bör motsvara det i taxeringslängder år 1861 för första gången nämnda Folkesta tegelbruk.

Ugnen påminner typmässigt om en s.k. sicksackugn, men denna ugnstyp uppfanns först 1868 varför ugnen ej helt kan föras till denna typ. Tegeltillverkningen har troligen varit förhållandevis småskalig och kan ses som en bisyssla till jordbruksnäringen. Produktionen verkar ha varit inriktad mot mur- och taktegel men även spiktegel har tillverkats. Tegeltillverkningen upphörde 1870, men redan 1868 kan en negång i produktionen skönjas. Platsen var bebodd i ytterligare ett par år. I området fanns vid denna tid ytterligare tegelbruk, Ekeby och Hällby, som hade tillverkning av mer industriell karaktär samt St. Tvåltorp som liksom Folkesta tegelbruk bedrev en mer hantverksmässig framställning.

De två tydliga husgrunderna, A2 och A3 undersöktes endast delvis. Dessa mätte 7x4 resp. 4,4x4,5 m. Den större hade ett spisröse. Det gick inte att belägga om dessa husgrunder hörde ihop med tegelbrukets historia eller representerade en äldre bebyggelsefas med torpbebyggelse. I de skriftliga källorna har det ej varit möjligt att lägesbestämma alla torp.

Fyndmaterialet utgjordes av tegel, en spjällucka, järnfragment samt skorester. Såväl fyndmaterial som fyndlista har eftersökts men ej påträffats. Det troliga är att fynden ej tillvaratogs.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö. Trosa, V. Långgatan**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Gustav Rudbeck**Ekonomiskt kartblad:** Stadskarta**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 6298/77**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:**

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Trosa
Fornlämningsnummer	281
Fastighet/kvarter	Västra Långgatan
Fornlämningstyp	Kulturlager
Undersökningsår	1977
Typ av undersökning	Schaktningskontroll
Dokumentationsmaterial	Två papperskartor
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej (inga fynd)
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Eftermedeltida
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1977	
Sammanställt av, namn och datum Bengt Jacobsson 2004-11-22	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

På grund av nedläggande av VA-ledningar i Västra Långgatan, mellan Tjärfinngränd och Gröna Torget, företogs en schaktningskontroll. I gatan påträffades ett 0,1 - 0,3 meter tjockt kulturlager under 0,3 meter tjock gatubeläggning och fyllning. Lagret var tjockast vid torget. Uppgifter om fynd saknas, men lagret har bedömts vara eftermedeltida.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Trosa-Vagnhärad sn, Risevid, RAÄ 267**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Gunhild Rydström**Ekonomiskt kartblad:** 9H7j**Lst:s dnr:****Eget dnr:** 3403/78**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x 6538585 y 1597065

Landskap	Sö
Socken/Stad	Trosa-Vagnhärad sn
Fornlämningsnummer	RAÄ 267
Fastighet/kvarter	Risevid
Fornlämningstyp	Stensättningar
Undersökningsår	1979
Typ av undersökning	Totalundersökning
Dokumentationsmaterial	Fältritningar, renritningar
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Ja
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Bronsålder-äldre järnålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige, RAÄ rapport 1983:2	
Sammanställt av, namn och datum Kerstin Forslund 2004-12-29	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Fyra stensättningar i Risevid, Trosa-Vagnhärad sn, Sö.

På uppdrag av Statens Vägverk undersöktes fyra stensättningar (RAÄ 267) i Sö, Trosa-Vagnhärad sn, Risevid av Riksantikvarieämbetets Uppdragsverksamhet. Anledningen till undersökningen var att en tillfartsväg skulle byggas från Vagnhärad till motorvägen norr om Vagnhärad. Undersökningen genomfördes mellan den 7/5 och den 30/6 1979, och omfattade en yta på 489 m².

De fyra stensättningarna låg på en sydsluttning av en drumlin. Tre stensättningar var kända sedan tidigare och ytterligare en påträffades vid undersökningen. Tre stensättningar var runda och en var kvadratisk.

A1, var en RUND STENSÄTTNING, som låg högst upp på impedimentet, 5,7 m i diam, ofylld och med kantkedja. Stenpackningen bestod av stenar som var mellan 0,1 m och 0,2 m i diam. I centrum framkom en småstenspackning som bestod av ca 0,02 m stora stenar. Under stenpackningen påträffades rester av tre skelett. Samtliga låg med fötterna i S och i riktning N-S. Något väster om anläggningens centrum fanns ett runt gravklot ca 0,22 m i diam.

A2, var en KVADRATISK STENSÄTTNING, 4,2x4,2 m, med en rest sten. Anläggningen bestod dels av större stenar ca 0,3-0,4 m i diam och dels av en småstenspackning med stenar som var 0,02 m i diam. Småstenspackningen påträffades i anläggningens centrum. I stensättningen framkom brända ben och keramik bl. a. en hank.

Längst i söder på området låg två stensättningar kant i kant. Båda anläggningarna hade en packning av små stenar i centrum.

A3, var en RUND STENSÄTTNING, som mätte 7 m i diam. Anläggningen bestod dels av stenar som mätte ca 0,2 m i diam dels en småstenspackning med stenar som mätte 0,02 m i diam. I anläggningen framkom brända ben.

A4, var en RUND STENSÄTTNING, 6 m i diam. I anläggningens centrum fanns en småstenspackning med stenar som mätte 0,02 m i diam. I anläggningen framkom keramik, brända ben och bränd flinta.

Längst i söder men norr om den ena runda stensättningen framkom rester av en boplats på en yta som var 60 m² stor. Anläggningarna bestod av sex härdar, varav tre låg under stensättningen, och ett stolphål. Dessutom påträffades fynd såsom keramik, bränd lera (4 l) och brända ben. Kant i kant med åkern nedanför impedimentet påträffades ytterligare en härd som låg utanför undersökningsområdet. Där påträffades dessutom bränd lera.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Arkeologisk undersökning
Ansvarig institution: Riksantikvarieämbetet UV
Ansvarig för undersökningen: Sten Tesch
Ekonomiskt kartblad: 10H Strängnäs 2j Almnäs

Lst:s dnr:
Eget dnr: 103/72, 3788/72, 7751/72, 4181/72
Fynd: Ja Nej
Lägeskoordinater: x6564,10y1595,52

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Turinge
Fornlämningsnummer	RAÄ 153, 165 och 166
Fastighet/kvarter	Årby 1:1
Fornlämningstyp	Gravfält, skärvstenshögar, skålgropar och boplatser
Undersökningsår	1971-72
Typ av undersökning	Slutundersökning
Dokumentationsmaterial	Ja
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej. Fynd, osteologiskt material och jordprover finns på SHM i Stockholm
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	
Datering	bronsålder-tidig medeltid

2007-07-20

Resultaten har publicerats i:

Tesch, S. 1972. Kring en järnåldersgård. Uppsats för 3 betyg i Nordisk Fornkunskap, Uppsala universitet vt 72 (Stencil).

Tesch, S. 1980. Ett par bronsåldersmiljöer med huslämningar i Skåne och Södermanland. – I: Thrane, H. (red.) Bronzealderbebyggelse i Norden. Beretning fra det andet nordiske symposium for bronzealderforskning, Odense 9-11 april 1980. Skrifter fra historisk institut, Odense universitet nr 28. (Även publicerad i Arkeologi i Sverige 1980 (1983))

Tesch, S. 1983. Förändringar i bosättningsmönster och gårdsstruktur under yngre järnålder/tidig medeltid – ett par exempel från Skåne och Södermanland. – I: Thrane, H. (red.) Gårdens udvikling fra jernalderen til nyere tid ..., Skrifter fra Historisk Institut nr 31, Odense universitet.

Sammanställt av, namn och datum

Sten Tesch 10 september 2006

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

De arkeologiska undersökningarna i Turinge sn i Södermanland utfördes av Riksantikvarieämbetet UV 1971-72. Platsledare var Gösta Magnusson och undertecknad, Sten Tesch, som förste man dvs grävningssedare och rapportansvarig. Utgrävningarna skedde med anledning av att E3:an skulle byggas ut till motortrafikled. Uppdragsgivare: Statens Vägverk.

Turinge socken utgöres av en ca öst-västlig 7 km lång lersedimentfylld sprickdal, som omges av vidsträckta mer höglänta moränmarker och bergsplataer. Denna landskapsbild, med en naturligt avgränsad bygd, är typisk för många av Mälardalslandskapens socknar. Turingebygden delas på mitten av en nord-sydlig rullstensås. I socknens södra del ligger sjön Yngern varifrån Turingean rinner norrut och mynnar i en genom landhöjningen avsnörd Mälärvik, Turingesjön.

Under bronsåldern var viken en långsmal fjärd med en trång arm en bit in i sprickdalens västra respektive östra del. De aktuella undersökningarna utfördes på en väst-östlig moränrygg vid Årby gård, i den innersta delen av lerslätterns östra ände.

Undersökningarna skulle enligt inventeringen omfatta ett gravfält från yngre järnålder Raä 153 med 20 registrerade anläggningar och Raä 165 med 1 odlingsröse registrerat som en osäker stensättning samt Raä 166 en skärvstenshö.

Efter avtorvning och undersökning visade sig Raä 153 (3000 kvm) bestå av 26 anläggningar varav 22 gravar och 4 skärvstenshögar och Raä 165 (8000 kvm) av 75 anläggningar varav 69 gravar och 6 skärvstenshögar. Båda gravfälten överlagrades dessutom ett par boplatser, Raä 153 1700 kvm och 165 7000 kvm, med ett flertal huslämningar, daterade till brons- och järnålder.

Undersökningen av Raä 153 och 166 pågick under tiden 20 mars - 5 november 1971 (aug-nov varvat med Raä 165). Grävningssassistenter: Carin Claréus och Sonja Wigren. Grovarbetskraft 2-6 st 3688 timmar och maskin 85 timmar.

Undersökningen av Raä 165 pågick under tiden (3 augusti - 5 november 1971 avbaning), 24 april - 27 oktober 1972. Grävningssassistenter: Kristina Ambrosiani, Birgitta Broberg, Maj-Britt Cederlöw, Lena Gullmert-Häger, Margareta Hasselmo, Elsie Lindström, Elin Mårtensson, Kjell Nordeman, Alf Sjöberg och Sonja Wigren. Grovarbetskraft 6-9 st 7617 timmar.

Tornfoto Raä 153: 3687,5 kvm gravfält, 1700 kvm boplatser.

Tornfoto Raä 165: 5450 kvm gravfält, 5125 kvm boplatser.

Gravfälten

Gravfältet Raä 153, som kan dateras till sen vikingatid, bestod av 13 rundade stensättningar, 4 kvadratiske stensättningar, 1 skeppssättning, 6 högar med kärnröse och en skelettgrav under flat mark (samt 4 skärvstenshögar). Av särskilt intresse är att 7 av anläggningarna var försedda med ytterkistor, s.k. död mans port, mot söder. I hälften av brandgravarna påträffades torshammarringar. Bland övriga fynd kan nämnas 2 likarmade bronsspännen, 1 bronsarmband, 1 nyckel av brons och 2 pilspetsar av järn. Skelettgraven saknade gravgåvor och skeppssättningen var fyndtom.

Gravfältet Raä 165 med 69 gravar, som från början var registrerat som en osäker grav, kan dateras till en äldre del av yngre järnålder och sen vikingatid-tidig medeltid. Gravarna utgjordes av 23 brandgravar, 36 skelettgravar och 10 fyndtomma och utan nergrävning för skelett. De flesta av gravarna utgjordes av rundade, fyrkantiga eller oregelbundna stensättningar. Många av skelettgravarna saknade fast markering ovan mark, vilket kan bero på att delar av området stenröjts. Därför upptäcktes många av gravarna först i samband med att den underliggande boplatssytan framrensades. Det gäller också den båtgrav som framkom när undersökningsytan utvidgades för att

2007-07-20

fastställa boplatslagrets utsträckning. Centralt i gravfältet fanns ett 20-tal avlånga nergrävningar, varav del med stensättningar, som av nergrävningarnas storlek kan tolkas som barnskelettgravar.

Båtgraven

Båtgraven, som ännu är opublicerad, täcktes av en skeppssättningsliknande stensättning, som var lika stor som nergrävningen för båten. Båten var ca 6,8 meter lång och av båten fanns ca 250 nitar bevarade. Båten är ritad i skala 1:5. I båtens ena ände låg ett hästkranium och intill detta ett kraftigt stångbetsel med dragkrok, remtysdetaljer och dekorationer av järn. I graven låg en kvinna med en rik smyckeuppsättning. Av skelettet återstod endast tandemaljen. Gravens centrala del infördes som preparat till Tekniska Avdelningen på Statens historiska Museum. Innan undersökningen gjordes röntgades preparatet av Tekniska Röntgningscentralen. För utgrävning på SHM svarade Ove Hemmendorff.

Inför en nära förestående publicering av båtgraven har metallföremålen, textilrester och båten varit föremål för specialstudier av flera experter.

Tolkning av båtgraven:

En kvinna har begravts på en bädd av hö eller halm i en båt. Båten har lagts i en ca halv meter djup nergrävning. Hennes klädedräkt har bestått av textilier av olika slag, bl.a. s. k. frisiskt kläde. Två dubbelskaliga spännbucklor av förgylld brons har ingått i den rika smycketrustningen. Över bröstet har hängt guld- och silverfoliebelagda glaspärlor och glas- och glasflusspärlor (39 st) tillsammans med fem runda hängen. Inget av hängena är det andra likt. Två av dem är genombrutna, tre bär djuornamentik och två snarast växtornamentik. På höger sida vid spännbucklan har hon burit ett litet runt spänne med liknande växtornamentik. Nedanför dessa smycken har hon haft ett runt skivspänne av förgylld brons, vilket suttit i dräkten. Förutom smyckena har hon på höger sida vid midjan burit en sax med silverinläggningar. En järnkniv med träskaft låg vid hennes högra sida i brösthöjd. Hon har slutligen täckts med näver innan graven lades igen. Två flata stenblock lades över den gravlagda. Runt hela graven och över båten byggdes en skeppssättningsliknande stensättning med troliga stävstenar i vardera änden. Skeppssättningen var endast något större än båten.

Gravfälten, som ligger mycket nära varandra, hänger sannolikt ihop kronologiskt på sätt att Raä 165 >>> Raä 153 >>> Raä 165 och täcker därmed hela yngre järnåldern. Årby omnämns på 1500-talet som en utflyttning från Mörby på andra sidan dalgången. Bebyggelseutvecklingen har diskuterats i en uppsats och ett par artiklar. Förhållandet mellan Årby och Mörby är dock inte solklart utan behöver ytterligare analyseras. Sedan utgrävningarna gjordes har flera nya utgrävningar tillkommit som ökar möjligheterna att klargöra bilden av bebyggelseutvecklingen i området.

Boplatserna

Båda gravfälten visade sig vara anlagda på äldre boplatser (1700 resp. 7000 kvm). Här framkom omfattande boplatsslämningar från både brons- och järnålder (sammanlagt finns 21 C14-dateringar. Dessa undersökningar var bland de första i Mälardalen med totalundersökta boplatser. Resultaten från boplatundersökningarna har översiktligt presenterats i en trebetysuppsats (Tesch 1972) och i ett par artiklar (Tesch 1980 och 1983).

Fl. 153 visade sig vara något så ovanligt som en kringbyggd gård bestående av 5 hus och sammanlagt 262 anläggningar: stolphål, härदार mm. Gården är C14-daterad till folkvandringstid. Det tydligaste långhuset, hallen, låg på en mycket välbyggd terrass. Ett tiotal anläggningar har sannolikt att göra med någon form av metallbearbetning. Flera av dessa anläggningar kan också tolkas som takbärande stolphål i långhuset på terrassen, vilket är förbryllande. "Slaggen" i anläggningarna har analyserats av Arne Trygg på Grängesbergslaboratoriet. Inga Serning tolkade slaggen som "murbruk" till en "spis" för matlagning !?. På boplatssytan fanns också 4 skärvstenshögar från äldre bronsålder.

På fl. 165 fanns ytterligare bronsålderslämningar: 9 skärvstenshögar (varav 6 tydliga), ett halvmetertjockt skärvstensflak, kulturlager och huslämningar. Skärvstensflaket, som var ca 400 kvm, låg i anslutning till några av skärvstenshögarna. Här fanns också en hyddlämning av Boda-typ och ett skärvstens- och lerkliningsområde, upp till 0,3 m tjockt, ca 100 kvm och sållat i 1-metersrutor. En guldring, en spjutspets av brons per. 2 och mycket rikligt med keramik (ca 4000 skärvor, 36 kg) tillhör fyndmaterialet.

Boplatssytan har också varit utnyttjad under äldre järnålder. Bl.a. är en av skärvstenshögarna daterade till mitten av

2007-07-20

romersk järnålder (!?). Flera huslämningar kan också dateras till denna period.

Sammanlagt har ca 13 huslämningar identifierats (endast några få av husen har en regelmässig plan, vilket gör att det idag säkert går att tolka husen annorlunda). Totalt dokumenterades 1779 anläggningar (222 stolphål, 232 mindre gropar/stolphål?, 1000 gropar, 4 avfallsgropar, 2 rännor, 4 smältgropar?, 47 härdar, 50 härdgropar, och 29 kokgropar). Över hela undersökningsområdet fanns också ett tunnt kulturlager, upp till 0,3 m tjockt, grävt i 5-metersrutor.

På samma höjdrygg låg fl. 166, ännu en skärvstenshög, som också undersöktes. På höjdryggen fanns ytterligare skärvstenshögar, utanför exploateringskorridoren, som inte undersöktes. I samband med utgrävningarna upptäcktes ett stort antal skålgropslokaler på och i anslutning till höjdryggen. Relativt nära upptäcktes också en hållristning.

Analys

Sammanlagt analyserades 21 C14-prov från de båda boplatserna.: St 3951-3955, 4115, 4216, 4118, 4219, 4221-4227, 4229-4434.

Båda boplatserna fosfatkaraterades.

Potential

Även idag 35 år senare framstår resultaten från undersökningarna i Turinge 1971-72 som mycket intressanta. Trots alla stora infrastrukturprojekt som genomförts sedan dess finns det inte så många totalundersökta boplatser i Mälardalen. Materialet har en hög vetenskaplig potential i flera avseenden. Båtgraven talar för sig själv. När det gäller boplatserna kan resultaten t.ex. relateras till flera av de boplatundersökningarna som gjorts för Arlandabanan, Norrortsleden och E4:an norr om Uppsala. Av speciellt intresse är de många skärvstenshögar, men också hela den mycket väl sammanhållna bronsåldersmiljö som den centrala delen av Turinge socken utgör. Att belysa bebyggelseutvecklingen/bybildningen (Mörby) under yngre järnålder och tidig medeltid är en annan potential i det här materialet.

Sedan undersökningarna 1971-72 har den arkeologiska aktiviteten i socknen varit stor. En sökning i Vitterhetsakademiens bibliotek ger ca 25 träffar på rapporter av undersökningar som gjorts under de 35 år som gått. Bland har flera undersökningar gjorts vid Mörby. Idag finns alltså en helt andra möjligheter att diskutera resultaten från Årby. Med tanke på hur husforskningen framskridit sedan dess är det säkert också möjligt att göra nya tolkningar av de något svårfångade husen på de båda boplatserna.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö. Turinge sn, Nykvarn, G:a järnbruket**Ansvarig institution:** Uv**Ansvarig för undersökningen:** Marietta Douglas**Ekonomiskt kartblad:** 10H 2i**Lst:s dnr:** -**Eget dnr:** -**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** -

Landskap	Sö
Socken/Stad	Turinge
Fornlämningsnummer	-
Fastighet/kvarter	Nykvarn, Gamla järnbruket
Fornlämningstyp	Järnframställningsplats
Undersökningsår	1977
Typ av undersökning	Schaktövervakning
Dokumentationsmaterial	Materiallista, slutredovisning, kostnadssammanställning. Övrig dokumentation förkommen.
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	1700-tal eller senare
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1977	
Sammanställt av, namn och datum Björn Wickman 2004-12-30	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Schaktkontroll vid Gamla järnbruket i Turinge socken.

Allt dokumentationsmaterial saknas. Platsen kan ej prickas in på ekonomiska kartan. Texten baseras på uppgifter i Arkeologi i Sverige 1977.

Med anledning av vattenledningsdragning vid Gamla järnbruket inom Nykvarn i Turinge socken genomförde Riksantikvarieämbetets Undersökningsverksamhet en schaktkontroll genom en del av det område där det gamla järnbruket legat. Uppdragsgivare var Fortifikationsförvaltningen.

Nordost om järndammen i Nykvarn skulle ledningsschaktet dras genom området där hammarsmedjan tidigare legat.

Schaktet togs upp i sydost-nordvästlig riktning. I den sydöstra delen framkom endast fyllning. Tio meter från vägen påträffades en samling stenar tillsammans med slagg och sot. Stensamlingen som innehöll sprängsten nådde ett djup av 1,7 m. Nordost om stenanhopningen framkom ett kraftigt sotlager innehållande slaggklumpar och tegel.

Järnbruket fick privilegier på 1590-talet och lades ned år 1861. Med tanke på sprängstenen bör lämningarna ej vara äldre än sent 1700-tal.

Inga fynd tillvaratogs.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Turinge sn, Nykvarn/Tallbacken**Ansvarig institution:** Uv**Ansvarig för undersökningen:** Gösta Magnusson**Ekonomiskt kartblad:** 10H 2i**Lst:s dnr:** -**Eget dnr:** 611/75**Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** X6562250 Y1592820

Landskap	Sö
Socken/Stad	Turinge
Fornlämningsnummer	46
Fastighet/kvarter	Nibble 1:81, 1:59
Fornlämningstyp	Boplats
Undersökningsår	1975
Typ av undersökning	Provundersökning
Dokumentationsmaterial	Materiallista
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Inga fynd
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	-
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1975	
Sammanställt av, namn och datum Björn Wickman 2004-12-08	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Provundersökning inom registrerad stenåldersboplats, RAÄ 46, Nykvarn, Turinge sn, Södermanland.

Inför ny stadsplan för Tallbacken inom Nykvarn, Turinge sn i Sö. företogs en provundersökning av RAÄ 46, en registrerad stenåldersboplats. Området var beläget under en nivå av 44 m ö h och utgjordes av delvis sank mark med kraftig vegetation. Uppdragsgivare var Södertälje kommun. Totalt provundersöktes 60 m² genom 1x1 m stora samt 0,3-0,5 m djupa provrutor samt två 0,4 m breda och 0,6 m djupa schakt som maskingrävdes tvärs över området i N-S och Ö-V riktning. Inga spår av kulturlager påträffades och inga fynd tillvaratogs.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Turinge sn, Turinge 1:81, Gammeltorpsvägen 23, RAÄ 46 **Lst:s dnr:** -

Ansvarig institution: Uv

Eget dnr: 2938/78

Ansvarig för undersökningen: Eva Hjærtner-Holdar

Fynd: Ja Nej

Ekonomiskt kartblad: 10H 2i

Lägeskoordinater: X6562250 Y1592820

Landskap	Sö
Socken/Stad	Turinge
Fornlämningsnummer	46
Fastighet/kvarter	Turinge 1:81
Fornlämningstyp	Boplats
Undersökningsår	1978
Typ av undersökning	Provundersökning
Dokumentationsmaterial	Materiallista, schaktplan
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	-
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1978	
Sammanställt av, namn och datum Björn Wickman 2004-12-08	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Provundersökning inom registrerad stenåldersboplats i Turinge sn, Södermanland.

Inför avstyckning och byggnation genomfördes en arkeologisk provundersökning av delar av en förmodad stenåldersboplats, RAÄ 46 inom delar av fastigheten Turinge 1:81 i Turinge sn, Sö. Inom en 1800 m² stor yta upptogs tio provgropar om 1 m². Uppdragsgivare var Gun Andersson i Nykvarn som också stod för kostnaderna. Vid undersökningen konstaterades att RAÄ 46 inte sträcker sig in över det berörda området. Fyndmaterialet utgjordes av tre skörbrända stenar vilka ej tillvaratogs.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö. Västerhaninge sn. Utlida 1:70**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** Gert Magnusson**Ekonomiskt kartblad:** 10I 0f**Lst:s dnr:****Eget dnr:****Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x 6552 y 1628

Landskap	Södermanland
Socken/Stad	Västerhaninge
Fornlämningsnummer	RAÄ 28
Fastighet/kvarter	Utlida 1:70
Fornlämningstyp	Boplats
Undersökningsår	1974
Typ av undersökning	delundersökning
Dokumentationsmaterial	Slutredovisningar
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej (fynden på UV- Sthlm)
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Stenålder
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1975	
Sammanställt av, namn och datum Bengt Jacobsson 2004-11-18	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Undersökningen föranleddes av en planerad matjordstäkt inom en nyupptäckt gropkeramisk boplats (RAÄ 28). Undersökningsområdet utgjordes av åkermark och var beläget i en NV-sluttning, i övre delen av en mindre dålgång med en djupt nedskuren å i dalbotten.

Undersökningen föregicks av en fosfatkartering varefter de arkeologiska insatserna koncentrerades till ett område med höga fosfatvärden. Undersökt yta utgjordes av 18 kvadratmeter. Dessutom företogs en aktiv fyndinsamling inom ett ca 250 kvadratmeter stort område. Boplatsen var rik på ornerad keramik. Keramiken koncentrerades till nivåer mellan 27,3 och 28,3 m.ö.h. Boplatsen fortsätter utanför det undersökta området. Bristen i dokumentationsmaterialet gör att den undersökta ytan inte kan lägesbestämmas. Det framgår inte heller om bevarade kulturlager finns på platsen. I fornminnesregistret framgår dock att ett stort antal lösfynd (yxor, krukskärvor m.m.) tillvaratagits vid jordbruksarbete.

Bland fynden från undersökningen omnämnes keramik, stenyxor, avslag av kvarts och grönsten. Någon fyndlista finns dock ej.

Boplatsen dateras till ca 2000 f. Kr.

2007-07-20

Stämplat:

Undersökning: Sö, Ytterjärna sn, Håknäs**Ansvarig institution:** UV**Ansvarig för undersökningen:** David Damell**Ekonomiskt kartblad:** 10I0a**Lst:s dnr:****Eget dnr:****Fynd:** Ja Nej **Lägeskoordinater:** x 6554985 y 1604850

Landskap	Sö
Socken/Stad	Ytterjärna sn
Fornlämningsnummer	-
Fastighet/kvarter	Håknäs
Fornlämningstyp	Torpbebyggelse
Undersökningsår	1968
Typ av undersökning	Delundersökning
Dokumentationsmaterial	Nej
Materiallista bifogas	Ja
Fyndlista bifogas	Nej
Ekonomisk karta eller stads/kvarterskarta bifogas	Ja
Datering	Osäker
Resultaten har publicerats i: Arkeologi i Sverige 1968	
Sammanställt av, namn och datum Kerstin Forslund 2004-12-22	

2007-07-20

Beskrivning (ex.: orsak till undersökningen, beskrivning av undersökningsområdet, undersökningens omfattning, sammanfattning av resultaten, fyndkategorier)

Rester av torpbebyggelse i Sö, Ytterjärna sn, Håknäs.

I samband med utbyggnad av ett barnhem undersöktes två fornlämningsliknande stensamlingar, vilka visade sig utgöra rester av torpbebyggelse.

Texten är hämtad från "Arkeologi i Sverige" (1968). All dokumentation har troligen förkommit.
Lägeskoordinaterna är osäkra.